

Inventarisatie taalinterventies in het mbo

Colofon

Titel	Inventarisatie taalinterventies in het mbo
Auteur	Merel Wolf, Annemarie Groot & Ellen van Drie
Versie	1
Datum	23-6-2025
Project	Inventarisatie taalinterventies in het mbo (P002004)

ECBO is het expertisecentrum voor onderzoek en kennisvraagstukken rondom bijvoorbeeld professionalisering van docenten, aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt, basisvaardigheden en in-, door- en uitstroom van studenten. ECBO doet wetenschappelijk verantwoord beleids- en praktijkgericht onderzoek in het onderwijs en op het snijvlak van onderwijs en arbeidsmarkt, en verspreidt deze kennis. Onze expertise: onderzoek met impact.

ECBO
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
Tel: 073-6872500
www.ecbo.nl

© ECBO 2025

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

Samenvatting

In Nederland is er een groeiend aantal mbo-studenten dat onvoldoende over de benodigde taalvaardigheden beschikt om hun opleiding optimaal te benutten, succesvol door te kunnen stromen in een vervolgopleiding en mee te kunnen doen in de maatschappij. Bij de instroom uit het vmbo is te zien dat onvoldoende leerlingen beschikken over het benodigde taalniveau en ook bij diplomering in het mbo wordt niet altijd het vereiste taalniveau behaald.

In het mbo wordt veel ingezet om de taalvaardigheden van studenten te stimuleren. Er is echter onvoldoende zicht op welke interventies instellingen inzetten om aan het taalniveau van studenten te werken. **Doel** van dit onderzoek was dan ook om te inventariseren welke interventies mbo-instellingen inzetten op het gebied van taal. Vanuit de literatuur weten we dat interventies waarin taal in een betekenisvolle context geplaatst wordt effectief zijn. Ook kennen we uit de literatuur verschillende factoren die bijdragen aan succesvolle uitvoering. Deze kunnen we gebruiken om te bepalen of de opzet van een interventie kansrijk is om succesvol uitgevoerd te worden. In dit onderzoek brengen we de taalinterventies in het mbo in kaart en gaan we na hoe taal wordt gekoppeld aan betekenisvolle contexten en hoe kansrijk de interventies al zijn om op te schalen naar andere opleidingen en instellingen. Informatie uit dit onderzoek kan gebruikt worden om vervolgens kansrijke interventies op effectiviteit te onderzoeken en deze interventies breder uit te rollen.

Het onderzoek is uitgevoerd via een **vragenlijst** bedoeld voor respondenten die werken aan een taalinterventie gericht op de lees- en schrijfvaardigheid in het mbo. In de vragenlijst werden verschillende vragen gesteld over de achtergrond, context, inhoud en doelgroep van de interventie, de organisatie en facilitering vanuit de instelling, de aansluiting bij betekenisvolle contexten zoals de leefwereld van studenten of de beroepscontext, factoren die de mate van kansrijkheid beïnvloeden en de opbrengsten van de interventie.

In totaal werd de vragenlijst door 143 respondenten ingevuld. Voor 90 interventies werd de vragenlijst volledig ingevuld. Er is een zeer divers palet aan interventies opgehaald. Uit de **resultaten** bleek dat de meeste interventies gericht waren op meerdere (taal)vaardigheden en dit op veel verschillende manieren deden. We konden acht categorieën onderscheiden. Bij een groot deel van de interventies was er een focus op het integreren van taal en beroep of leesbevordering. Ook was er een aanzienlijk deel gericht op specifiek de NT2-doelgroep of taalzwakke/ meertalige studenten die extra ondersteuning nodig hebben. Veel interventies maakten gebruik van betekenisvolle contexten door aan te sluiten bij de leefwereld van de student of taal te koppelen aan het beroep. Een groot deel van de respondenten gaf aan al positieve opbrengsten te ervaren zoals een verbetering van de taalvaardigheden en een toename van de motivatie van studenten.

De mate van kansrijkheid van de opzet werd bepaald door interventies te scoren op acht factoren van succesvolle uitvoering: collectiviteit (verschillende betrokkenen), theoretisch onderbouwd, planmatig, gezamenlijk urgentiebesef, passend bij doelgroep, duidelijk voor

betrokkenen uitwisseling tussen betrokkenen en leercultuur. Bij alle interventies waren deze factoren in enige mate aanwezig. Het sterkst aanwezig waren de factoren *Gezamenlijk urgentiebesef*, *Passend bij doelgroep* en *Leercultuur*. *Uitwisseling* en *Collectiviteit* waren over het algemeen minder aanwezig. Op basis van de scores waren er veertien interventies aan te wijzen als 'het meest kansrijk' qua opzet. Deze interventies scoorden hoog op alle factoren van succesvolle uitvoering. Of deze interventies naast een hoge kansrijkheid qua opzet ook kwalitatief goed of effectief zijn, valt niet uit dit onderzoek op te maken en zal uit vervolgonderzoek moeten blijken. Opmerkelijk was dat de interventies die kansrijk waren veelal een link hadden met een lopend onderzoek of de ontwikkeling van schoolbreed taalbeleid. De andere interventies, die minder hoog scoorden op kansrijke opzet, voldoen (nog) niet volledig aan de acht factoren voor succesvolle uitvoering. Dit betekent niet dat het niet waardevol is om deze interventies uit te voeren of door te ontwikkelen: het kunnen immers interventies zijn van hoge kwaliteit die mogelijk erg effectief blijken te zijn. Op dit moment ontbreken er echter nog één of meerdere aspecten in de opzet die belangrijk zijn voor succesvolle uitvoering van de interventie. Deze interventies kunnen dan ook werken aan verdere doorontwikkeling van de opzet aan de hand van de acht factoren van succesvolle uitvoering.

Op basis van het onderzoek konden we drie **aanbevelingen** formuleren:

1. Deel kennis over het stimuleren van taalvaardigheid in het mbo.

Uit het onderzoek blijkt dat er op veel verschillende manieren gewerkt wordt aan het stimuleren van de taalvaardigheid van mbo-studenten. Het verdient aanbeveling om instellingen over de uitkomsten van het onderzoek te informeren en zo te inspireren welke mogelijkheden er zoal (nog meer) zijn om te werken aan het verbeteren van de taalvaardigheid van studenten. Ook is het zinvol om instellingen zowel intern als extern informatie te laten uitwisselen over hun ervaringen met het stimuleren van de taalvaardigheid van studenten.

2. Ontwikkel de interventies door aan de hand van de acht factoren van succesvolle implementatie. Er zijn veel waardevolle interventies verzameld. Het verdient aanbeveling om ook de interventies die op dit moment minder kansrijk qua opzet lijken te zijn, te stimuleren door te gaan met het ontwikkelen van opzet zodat deze mogelijk in de toekomst nog succesvoller uitgevoerd kunnen worden. De factoren die in dit onderzoek gebruikt zijn om de mate van kansrijkheid te bepalen, kunnen daarbij benut worden als houvast.

3. Onderzoek de effectiviteit van taalinterventies in het mbo. Dit onderzoek kan geen uitspraak doen over de effectiviteit van de geïnventariseerde interventies. Het is dan ook aan te bevelen om nader onderzoek te laten uitvoeren naar de effectiviteit van taalinterventies in het mbo.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding, context en doel	1
1.2	Onderzoeksvragen	3
1.3	Leeswijzer	3
2	Methode.....	4
2.1	Inhoud vragenlijst	4
2.2	Werving respondenten	6
2.3	Analyses.....	6
3	Resultaten	7
3.1	Respons	7
3.2	Context interventies.....	8
3.3	Aansluiting betekenisvolle contexten	23
3.4	Kansrijkheid van de opzet.....	27
3.5	Ervaren en verwachte opbrengsten	34
4	Conclusies	36
4.1	Samenvatting.....	36
4.2	Conclusie.....	38
4.3	Aanbevelingen.....	39
	Bronnen	40
	Bijlage 1 – Vragenlijst.....	42
	Bijlage 2 – Overzicht interventies	49

1 Inleiding

1.1 Aanleiding, context en doel

Een groeiend aantal leerlingen en mbo-studenten in Nederland beschikt onvoldoende over de benodigde taalvaardigheden om hun opleiding optimaal te benutten, succesvol door te kunnen stromen in een vervolgopleiding en mee te kunnen doen in de maatschappij. Een belangrijke vraag is daarom wat mbo-instellingen kunnen doen om de taalontwikkeling van hun studenten te verhogen.

Leesvaardigheid

De dalende leesvaardigheid van Nederlandse jongeren is een zorgelijke trend. Een gedeelte van de vmbo-leerlingen (65% basis/kader, 13% gemengd/theoretisch) beschikt in de tweede klas nog niet over het niveau dat aan het einde van de basisschool verwacht wordt (1F) (Inspectie van het Onderwijs, 2024a). 33% van de 15-jarigen presteert onder het niveau om goed te kunnen deelnemen aan de maatschappij (Meelissen et al., 2023). Deze gegevens impliceren dat vmbo-leerlingen die het mbo instromen nog onvoldoende beschikken over het taalniveau dat studenten verwacht worden te hebben aan het begin van het mbo. Ook na het mbo beschikken niet alle studenten over de benodigde taalniveaus: 15% van de gediplomeerde niveau 2-studenten, 7% van de gediplomeerde niveau 3-studenten en 34% van de niveau 4-studenten beschikt niet over het vereiste taalniveau (2F voor niveau 2 en 3, 3F voor niveau 4)¹ (Inspectie van het Onderwijs, 2024b).

Schrijfvaardigheid in het mbo

Over het niveau van schrijfvaardigheden bij mbo-studenten is minder bekend. Dit komt doordat schrijfvaardigheid niet via het centraal examen gemonitord wordt, zoals lees- en luistervaardigheid, maar samen met spreekvaardigheid en gesprekken voeren met instellingsexamens worden getoetst (Dijkgraaf, 2023). Elke instelling kan aan deze examens zelf invulling geven, en de drie onderdelen vormen samen één eindcijfer. Dat maakt het lastig om de resultaten van de instellingsexamens te vergelijken zoals dat bij het centraal examen wel mogelijk is. Een opvallende bevinding is dat 96% van de mbo-studenten de instellingsexamens halen, tegenover 75% op de centraal examens (Ministerie van OCW, 2024).

In andere onderwijssectoren zijn er signalen dat leerlingen onvoldoende schrijfvaardig zijn. 27% van de basisschoolleerlingen haalt aan het einde van groep 8 niet het fundamentele niveau 1F (Inspectie van het Onderwijs, 2021). De peiling voor het vo is momenteel bezig, maar een proefpeiling ter voorbereiding toonde aan dat leerlingen over het algemeen moeite hadden met schrijven (Herder & Jansen, 2022). De verschillen tussen leerlingen zijn groot. Men kan verwachten dat de problemen met schrijfvaardigheid ook ervaren worden in het mbo. Wel is bekend dat de doorstroom van mbo-4 naar het hbo moeizaam verloopt vanwege problemen met de lees- en schrijfvaardigheden (Groot et al., 2015; Wertenbroek et al., 2016). Dit wijst op een mogelijk probleem met de schrijfvaardigheid van mbo-studenten.

¹ Het gaat hier om de cijfers op het centraal examen, waarin lees- en luistervaardigheid gecombineerd wordt.

Interventies waarbij taal wordt verbonden aan beroepspraktijk

Het feit dat er studenten instromen met onvoldoende en onderling ook sterk wisselende taalvaardigheden, brengt een extra uitdaging met zich mee voor de mbo-sector. De taalvaardigheid van studenten moet niet alleen onderhouden worden, maar in veel gevallen moet er ook een extra taalontwikkeling worden gestimuleerd om de benodigde taalvaardigheden alsnog aan te leren. Vanwege de drievoudige kwalificatiestructuur is het belang van het beschikken over voldoende taalvaardigheden immers groot om het beroep uit te oefenen, deel te nemen aan de maatschappij, en om verder te leren.

Een veelbelovende manier om taalvaardigheid te bevorderen is de verbinding te zoeken met betekenisvolle contexten, zoals de beroepspraktijk of de leefwereld van de student. Uit onderzoek blijkt dat het verbinden van taal aan betekenisvolle contexten bijdraagt aan de taalvaardigheid van studenten (Groot et al., 2024). Door taalvaardigheden in een betekenisvolle context te leren, zijn studenten gemotiveerder voor taalonderwijs, wordt er meer onderwijstijd besteedt aan taal, en leren studenten hoe zij hun taalvaardigheden kunnen toepassen in de beroepspraktijk. Een flink aandeel van de docenten Nederlands geeft aan hun onderdeel al beroepsgericht in te kleuren (31%) of soms beroepsgerichte elementen in de les te gebruiken (45%) (Groot et al., 2023). Denk hierbij bijvoorbeeld aan het gebruik van beroepsgerichte artikelen en teksten, beroepsgericht jargon te behandelen of beroepsgerichte schrijf- en spreekopdrachten in te zetten. 19% van de docenten geeft echter aan nog niet de verbinding te maken tussen taal en beroep (Groot et al., 2023). In hoeverre taal en op welke manier wordt gekoppeld aan de leefwereld is niet systematisch onderzocht.

Er is nog onvoldoende zicht op wat mbo-instellingen doen om taalontwikkeling van hun studenten te bevorderen, buiten hun reguliere taalmethode om. Mbo-instellingen gebruiken veelal vaste methodes voor generieke onderdelen zoals Nederlands, maar deze methodes zijn generiek en niet aangepast aan de beroepscontext van de opleiding waarin de methode gebruikt wordt. Docenten zijn echter wel op zoek naar en bezig met manieren om deze generieke inhoud zelf betekenisvoller in te kleuren (Van Koeven et al., 2018). Hoewel er dus beweging is in de mbo-instellingen, is er weinig zicht op wat daar precies plaatsvindt en wat docenten precies doen.

In 2022 heeft ECBO samen met het EN bij een groot roc acht taalinterventies bij acht opleidingen in kaart gebracht (Groot et al., 2023). Deze interventies werden direct toegepast in de onderwijspraktijk van de student. Het ging dus niet om interventies gericht op (het professionaliseren van) docenten. In het onderzoek zijn bij de uitgevoerde interventies zes factoren van succesvolle uitvoering geïdentificeerd:

- De interventie is gericht op een gezamenlijk ervaren probleem van zowel de taaldocent als de beroepsgerichte docent (gezamenlijk urgentiebesef).
- De interventie vormt een oplossing voor het gezamenlijk ervaren probleem en past bij de docenten en studenten (passend bij doelgroep).
- Alle betrokkenen zijn het eens over de invulling van de interventie en weten wat zij wanneer moeten doen (duidelijk voor alle betrokkenen).
- Docenten en studenten ervaren een veilig leerklimaat. Docenten durven kritisch te reflecteren op de interventie en daarvan te leren, en studenten durven tijdens de les aan te geven wat zij moeilijk vinden (leercultuur).

- Betrokkenen wisselen regelmatig hun ervaringen uit en evalueren en reflecteren met elkaar op de uitvoering van de interventie (uitwisseling tussen betrokkenen).
- De interventie wordt uitgevoerd door meerdere personen uit een onderwijsteam: minimaal 1 vakdocent, 1 taaldocent, 1 taalcoördinator en 1 manager (collectiviteit)

Dit onderzoek beperkte zich tot één roc. Uit anekdotisch bewijs komt wel naar voren dat ook op andere roc's interventies worden ingezet om de taalvaardigheden van studenten te vergroten. Het is echter onbekend wat de aard is van deze interventies.

Dit onderzoek heeft als **doel** een breed zicht te krijgen op dit soort interventies die mbo-instellingen inzetten om de taalontwikkeling van mbo-studenten te bevorderen. Behalve een beeld van deze interventies, is het ook een doel inzicht te krijgen in hoe kansrijk deze interventies zijn qua opzet. Informatie uit deze inventarisatie kan in een vervolgonderzoek gebruikt worden om kansrijke interventies te bestuderen op effectiviteit. Zo draagt dit onderzoek bij aan het stimuleren van *evidence-informed* werken in het mbo.

Om het onderzoek in te kaderen leggen we de focus op interventies die de lees- en schrijfvaardigheid van studenten versterken. De domeinen mondelinge taalvaardigheid (spreken, luisteren, gesprekken voeren) en begrippenlijst/taalverzorging worden buiten beschouwing gelaten.

1.2 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag van dit onderzoek is: **Wat zijn kenmerken van interventies die mbo-instellingen inzetten om de lees- en schrijfvaardigheid van mbo-studenten te verhogen?**

Deelvragen zijn:

1. In welke context vindt de interventie plaats (gericht op welke taalvaardigheid, implementatiefase, doelgroep, inbedding in het curriculum, betrokkenen, facilitering in organisatie)?
2. Hoe wordt taalonderwijs verbonden aan de beroepscontext of de leefwereld van de student?
3. In welke mate zijn de interventies kansrijk?
4. Wat zijn de ervaren en verwachte opbrengsten van de interventies?

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de methode die in dit onderzoek gehanteerd. In hoofdstuk 3 beschrijven we de resultaten van de vragenlijst die is uitgezet. Hoofdstuk 4 gaat in op de conclusies en aanbevelingen.

2 Methode

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is een vragenlijst ontworpen, die te vinden is in Bijlage 1. De vragenlijst bestond uit open en gesloten vragen. De respondenten waren niet verplicht elke vraag in te vullen, maar konden ook doorklikken wanneer zij een antwoord bijvoorbeeld niet wisten. Bij een aantal vragen moesten de respondenten aangeven in hoeverre zij het eens waren met stellingen over hun interventie. Bij deze vragen konden de respondenten ook de optie 'weet ik niet' aankruisen wanneer zij onvoldoende zicht hadden op de interventie om de vraag te beantwoorden.

De vragenlijst werd breed uitgezet met als doelgroep mbo-professionals die bezig zijn met het stimuleren van de taalvaardigheid van studenten. De respondenten vulden de vragen in over één interventie. Aan het einde van de vragenlijst werd gevraagd of zij op de hoogte waren van een andere interventie op hun instelling, waarna zij dezelfde vragen opnieuw konden invullen voor deze tweede interventie.

2.1 Inhoud vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit vier blokken waarmee we systematisch volgens de CIMO-logica (Denyer et al., 2008) informatie ophalen over de interventie. De CIMO-logica staat voor Context, Interventie, Mechanisme en Outcome. De logica helpt in kaart te brengen hoe een Interventie in een bepaalde Context eruitziet, welke opbrengsten (Outcomes) deze (mogelijk) heeft en wat ervoor zorgt dat deze opbrengsten behaald worden (Mechanismen).

Blok 1: Context

Bij de vragen over de context vragen we informatie uit over de precieze doelgroep van de interventie (welke studentengroep), de respondenten (docenten Nederlands) en de opleiding en organisatie waarin de interventie wordt uitgevoerd. De volgende onderwerpen zijn uitgevraagd:

1. Achtergrondinformatie respondent
 - Functie, werkzaam bij welke instelling
2. Fase van implementatie van de interventie
3. Taalvaardigheid waar de interventie op gericht is
4. Achtergrondinformatie doelgroep interventie (studenten)
 - leeftijd, niveau, leerweg, taalachtergrond
5. Context opleiding/organisatie waar de interventie wordt uitgevoerd
 - aantal klassen, aantal opleidingen, bedrijfstakgroep van opleiding waar de interventie wordt uitgevoerd;
 - Hoedanigheid van interventie: tijdens welke vakken/onderdelen, looptijd, in welke groepsvorm;
 - betrokkenheid docenten: Hoeveel betrokken in totaal, welke functies binnen de instelling zijn betrokken;
 - Facilitering vanuit organisatie: worden er uren vrij geroosterd, wordt er geld vrijgemaakt voor de ontwikkeling en uitvoering, is er ondersteuning vanuit management of staf.

Blok 2: Inhoud interventie en mate van aansluiting beroepscontext of leefwereld

De inhoud van de interventie en de mate waarin de interventie aansluit bij de beroepscontext of leefwereld wordt uitgevraagd aan de hand van een aantal onderdelen uit het curriculaire spinnenweb van Van den Akker (2003). Dit spinnenweb beschrijft een aantal onderdelen van een curriculum. In de vragenlijst gaan we in op de onderdelen: 1) leerdoelen, leerinhoud, leeractiviteiten, 2) bronnen & materialen, en 3) toetsing/examinering.

Eerst is gevraagd of in de interventie taal wordt gekoppeld aan de beroepscontext, de leefwereld van de student, beide, of geen van beide. Vervolgens is voor elk van de drie onderdelen gevraagd of deze gekoppeld worden aan de beroepscontext of leefwereld van de student.

Blok 3: Mate van kansrijkheid van de opzet

Aan de hand van de vragenlijst wilden we kunnen vaststellen hoe kansrijk de opzet was van de ingezonden interventies. Deze kansrijkheid werd geoperationaliseerd aan de hand van acht factoren. Uit eerder onderzoek van Groot et al., (2023) waren zes factoren van succesvolle uitvoering geïdentificeerd. De aan- of afwezigheid van deze factoren kunnen dus iets zeggen over of de opzet van de interventie kansrijk is voor succesvolle uitvoering². De zes factoren zijn:

1. **Gezamenlijk urgentiebesef**: ervaren alle betrokkenen een gemeenschappelijk probleem, waar de interventie een oplossing voor is
2. **Passend bij doelgroep**: is de interventie afgestemd op de specifieke kenmerken van de doelgroep?
3. **Duidelijk voor alle betrokkenen**: sluit de interventie aan bij de kennis en vaardigheden van alle betrokkenen?
4. **Leercultuur**: is er een cultuur waarin betrokkenen elkaar vragen durven te stellen over de interventie?
5. **Uitwisseling tussen betrokkenen**: zijn er regelmatige overlegmomenten waarin betrokkenen hun ervaringen met de interventie kunnen uitwisselen?
6. **Collectiviteit**: Hoeveel personen met verschillende functies zijn er betrokken bij de interventie? (dit werd uitgevraagd in blok 1 Context)?

Behalve deze zes factoren van succesvolle uitvoering zijn er ook twee andere aspecten toegevoegd die iets kunnen zeggen over of de opzet van een kansrijk is. Dit zijn:

7. **Planmatig**: is er sprake van een systematische benadering (er is bijvoorbeeld een projectplan waarin de uitvoering en doelen van de interventie beschreven staan)?
8. **Theoretische onderbouwing**: is de interventie gebaseerd op (wetenschappelijke) literatuur?

Blok 4: Opbrengsten

In dit blok vroegen we uit wat de ervaren effecten zijn van de interventie bij de student en de docent. Mocht de interventie nog in een vroeg stadium zijn, dan vroegen we wat de verwachte opbrengsten zijn. De vragen waren als volgt:

- Ervaar je effecten van de interventie bij studenten?
- Zo ja, op welk gebied worden er effecten ervaren (lees- of schrijfvaardigheid, of anders)

² Deze operationalisatie van kansrijkheid zegt niet iets over de kwaliteit of effectiviteit van de interventie, maar alleen over of de manier waarop de interventie is opgezet, kan leiden tot een succesvolle uitvoering.

- Zo nee, op welke aspecten worden er effecten verwacht? je effect van de interventie? (lees- of schrijfvaardigheid, of anders)
- Worden er effecten ervaren van de interventies bij collega's?

2.2 Werving respondenten

De link naar de vragenlijst werd breed gedeeld via sociale media (LinkedIn), nieuwsbrieven en door contactpersonen uit het eigen netwerk persoonlijk aan te schrijven. De vragenlijst stond in verband met een vakantieperiode vijf weken open, zodat instellingen in alle regio's voldoende tijd hadden om de vragenlijst in te vullen.

2.3 Analyses

De data zijn geanalyseerd aan de hand van beschrijvende statistieken (gemiddelden, percentages, frequenties). Voor de variabele kansrijkheid van de opzet is een somscore berekend van de antwoorden op de acht factoren die iets zeggen over of een interventie succesvol uitgevoerd wordt. Antwoorden op open vragen zijn geanalyseerd door deze thematisch te clusteren op gelijksoortige antwoorden

3 Resultaten

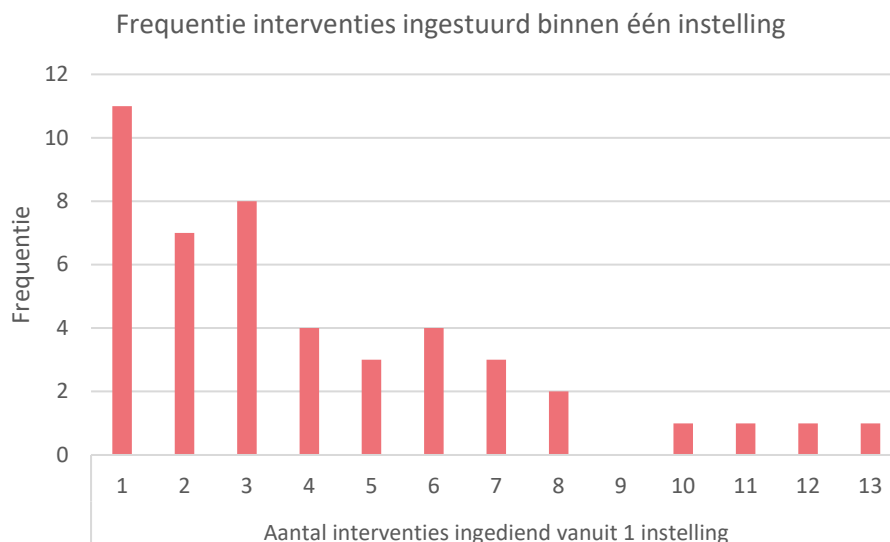
Dit hoofdstuk beschrijft globaal de interventies waarover informatie is opgehaald met de vragenlijst. Eerst gaan we in op de respons op de vragenlijst en beschrijven we hoeveel mensen de vragenlijst hebben ingevuld en wat hun functie is. Vervolgens beschrijven de context waarin de interventies plaatsvinden. Op welke vaardigheden zijn de interventies gericht? Wie is de doelgroep? Op welk moment vindt de interventie plaats, in welke groepsvormen en welke momenten in de opleiding? Hoe is de interventie georganiseerd qua betrokkenen? En hoe ervaren deze betrokkenen de ondersteuning vanuit de instelling? Vervolgens gaan we dieper in op hoe de interventies taal en betekenisvolle contexten zoals de beroepscontext of de leefwereld van de student combineren. Daarna analyseren we de kansrijkheid van de opzet van de interventies door naar de acht factoren van succesvolle uitvoering te kijken en elke interventie een score toe te kennen op basis van deze acht factoren. Als laatste bespreken we de opbrengsten van de interventies.

3.1 Respons

185 respondenten hebben de vragenlijst ingevuld. 42 van deze respondenten zijn niet verder gekomen dan de eerste vraag over het geven van toestemming. 143 van de respondenten hebben dus de vragenlijst gedeeltelijk of volledig ingevuld. Daarvan zijn er 75 vragenlijsten compleet ingevuld over een interventie. 15 respondenten hebben in de vragenlijst informatie over twee interventies ingestuurd. In totaal zijn dus 90 interventies compleet in beeld. Voor de analyse van de vragenlijsten gebruiken we alle data, ook die van respondenten die de vragenlijst niet volledig hebben ingevuld.

Respondenten zijn afkomstig vanuit 45 mbo-instellingen en 5 andere organisaties, waaronder drie niet-bekostigde instellingen, een lectoraat en een bibliotheek. Gemiddeld werden er per instelling vier interventies ingestuurd. Figuur 3.1 toont hoeveel interventies er vanuit één instelling werden ingediend. Veel instellingen stuurden één, twee of drie interventies in, maar er waren ook instellingen waarvan we tien tot wel dertien interventies van binnenkregen.

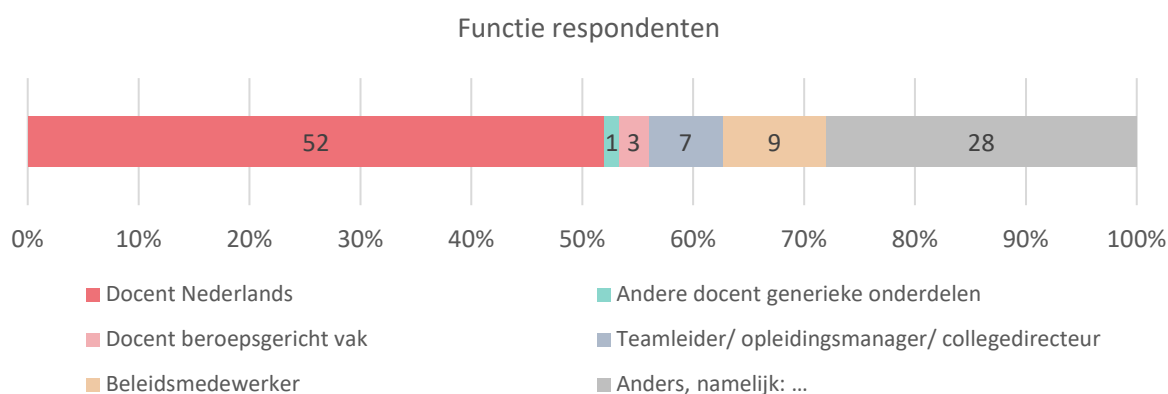
Figuur 3.1 Aantal interventies ingestuurd vanuit één instelling

N=46

De meeste respondenten zijn docent Nederlands (52%) (Figuur 3.2). Er waren ook respondenten die een andere functie hebben, zoals beleidsmedewerker (9%) of leidinggevende (7%). Een klein deel van de respondenten is docent van een beroepsgericht vak (3%) of docent van een ander generiek onderdeel dan Nederlands (1%). Daarnaast gaf 28% aan dat zij een ander soort functie hebben. Zij zijn in veel gevallen docent Nederlands in combinatie met andere functies, of hebben een functie als taalcoördinator, projectleider, programmamanager of (docent)onderzoeker op het gebied van taalonderwijs.

Figuur 3.2 Functie van de respondenten

N=75

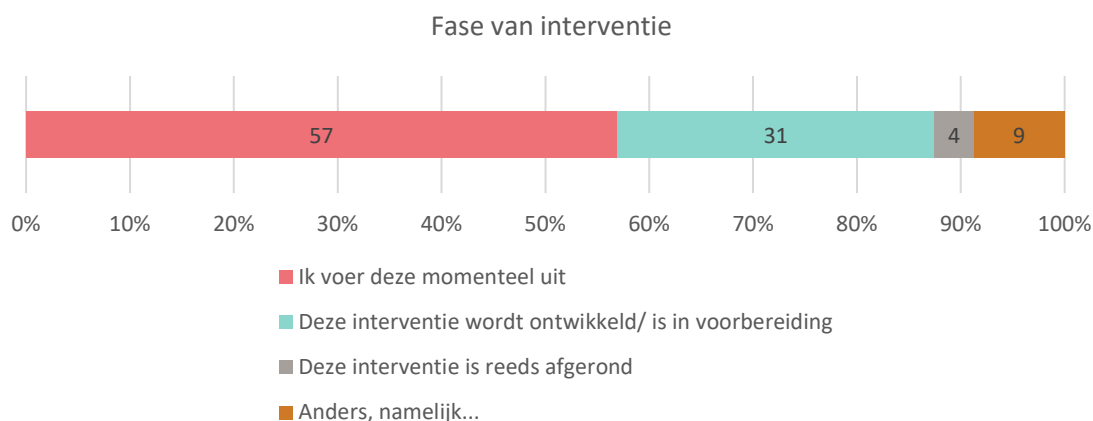
3.2 Context interventies

Status van interventie

De respondenten is gevraagd in welke fase hun interventie zich bevindt (Figuur 3.3). De meeste respondenten geven aan dat hun interventie momenteel wordt uitgevoerd (57%). Een deel is nog in ontwikkeling of in voorbereiding (31%). Een klein deel van de

respondenten geeft aan dat hun interventie is afgerond (4%). Voor de interventies die reeds afgerond waren, geldt in de meeste gevallen dat de interventie wordt doorontwikkeld, uitgebreid of opnieuw ingepland.

Figuur 3.3 Huidige fase van de interventie

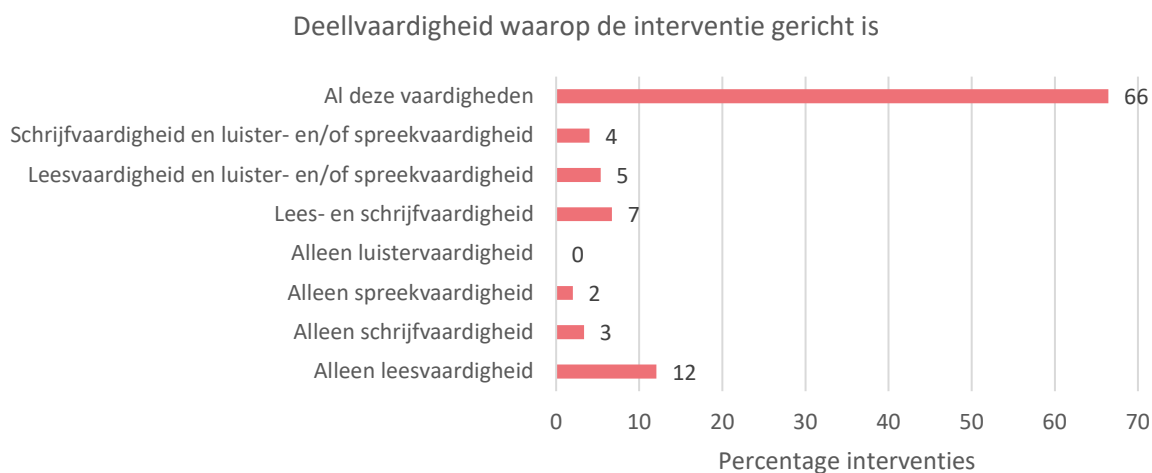
N=160

Inhoud van interventie

Bijlage 2 toont een overzicht van de inhoud van de verschillende interventies. Op de vraag welke vaardigheden van taal de interventie gericht is, antwoordt 66% van de respondenten dat hun interventie gericht is op alle vaardigheden: lezen, schrijven, spreken en luisteren (Figuur 3.4). De overige interventies zijn vaak gericht op enkel leesvaardigheid (12%) of op de combinatie lees- en schrijfvaardigheid (7%). Deze resultaten laten zien dat interventies dus meestal gericht zijn op taalvaardigheden in het algemeen, en niet toegespitst op één deelvaardigheid.

Wanneer een interventie alleen gericht is op spreekvaardigheid of alleen op luistervaardigheid, werd deze uitgesloten van verdere deelname aan de vragenlijst, omdat de opdrachtgever voornamelijk geïnteresseerd was in interventies gericht op lees- en schrijfvaardigheden.

Figuur 3.4 Op welke deeltaalvaardigheden zijn de interventies gericht

N= 149

Aan de hand van antwoorden op open vragen is gekeken of woordenschat genoemd werd als onderdeel van de interventie³. Voor slechts 24% van de ingediende interventies was het mogelijk dit te achterhalen (n=55 interventies)⁴. Van deze interventies geeft 42% van de respondenten expliciet aan dat een focus op woordenschat onderdeel van de interventie was.

Ook is aan de hand van de antwoorden op open vragen een categorie-analyse uitgevoerd: de interventies zijn gecategoriseerd op inhoudelijke kenmerken (zie Bijlage 2 voor een beschrijving van de interventies per categorie). In totaal konden we zes categorieën onderscheiden⁵: een focus op het integreren van taal en beroep, een focus op leesbevordering, een vorm van ondersteuning/bijles aan taalzwakke of meertalige studenten, een focus op het taalbeleid van de gehele instelling, een interventie gekoppeld aan een onderzoek, en trajecten specifiek gericht op NT2. Hieronder worden de zes categorieën beschreven. Er waren ook interventies die tot meerdere categorieën behoorden (3%) of niet bij een categorie pasten (2%).

Interventies in de eerste categorie zijn gericht op een bepaalde mate van integratie van taal en beroep. 32% van de interventies richten zich op het verbinden van taalonderwijs aan vakonderwijs. Respondenten gaven aan dat dit gedaan werd door projectonderwijs op te zetten, opdrachten van beroepsvakken en Nederlands te koppelen, taal- en vakdocenten te koppelen, etc. In paragraaf 3.3 wordt dieper ingegaan op manieren in interventies om taal en vak te verbinden. Voorbeelden hiervan zijn:

"In de opleiding worden de werkprocessen in modules aangeboden, waarin een groot deel van Nederlands en Engels is geïntegreerd."

³ Uit het onderzoek van Groot et al., 2023 naar acht taalinterventies bij een groot roc bleek namelijk dat bij de helft van deze interventies ook woordenschat, naast algemene taalvaardigheden, centraal stond. Het lijkt zo te zijn mbo-instellingen dus ervaren dat woordenschat een belangrijk aspect is van taalvaardigheden waar studenten ondersteuning kunnen gebruiken.

⁴ Bij de overige interventies werden er onvoldoende details gegeven in de antwoorden op de open vragen om vast te leggen of woordenschat een specifieke plek had in de interventie.

⁵ Er waren interventies waarvan op basis van de antwoorden niet duidelijk afgeleid kon worden in welke categorie ze vallen. Deze interventies zijn buiten beschouwing gelaten. Sommige interventies vallen in meerdere categorieën.

"Wij werken met 'Het woord van de week' dat door alle collega's binnen AG wordt gebruikt + het ontwikkelen en invoeren van een stageboekje waarin opdrachten staan met als doel dat de student zich bewust wordt/blijft van de rol die taal speelt in het beroep."

"Het programma 'taalbewust lesgeven' is een project binnen teams in Z. en H. Door koppels te maken van een docent Nederlands en een docent van een beroepsopleiding wordt er gekeken naar hoe er bewust lesgeven kan worden op het verbeteren van de taalbasis van studenten."

"In plaats van Nederlands hebben de studenten een periode zakelijke communicatie op hun rooster staan. Ze komen in dienst bij mijn fictieve organisatie R. Binnen die context moeten ze verschillende praktische opdrachten gericht op zakelijke communicatie uitvoeren."

Interventies in de tweede categorie zijn voornamelijk gericht op leesbevordering. Het gaat om 16% van de interventies. Het gaat hier bijvoorbeeld om het inrichten van een schoolbibliotheek met passende boeken, al dan niet in samenwerking met de bibliotheek of extra aandacht in de lessen Nederlands voor lezen. Voorbeelden zijn:

"We gaan op bezoek bij de bibliotheek Delft en voor een deel vallen deze bezoeken in de tijd van andere vakken dan Nederlands. Ook wordt er gewerkt aan gevulde boekenkasten m.b.v. de bibliotheek."

"Naast 1 uur Nederlands per week krijgen de studenten ook 30 minuten leesbevordering."

"We stimuleren het lezen van boeken en tijdschriften die passen bij leefwereld en beroepscontext. Eerst stelt de student een leesprofiel op. Vervolgens worden boeken aangeboden. En we spreken er als klas samen over na. Dit is op hoofdlijnen wat er gedaan wordt. Docenten zijn vrij om er een eigen invulling aan te geven, als het maar past bij de doelen."

Interventies in categorie 3 zijn gericht op extra ondersteuning/bijles aan taalzwakke of meertalige studenten. Het gaat hier niet specifiek om NT2-studenten. 17% van de interventies valt in deze categorie. Interventies in deze categorie zetten inloophmomenten op of een taalcentrum, bieden extra (bij)les aan of geven extra uren Nederlands voor specifieke groepen studenten. Voorbeelden zijn:

"Het gaat om een taal- en rekencentrum wat voor alle studenten van het hele College toegankelijk is (3800 studenten). Het gaat om individuele studenten en groepjes studenten van alle opleidingen en alle leerjaren."

"Alle niveau 2 studenten die behoefte hebben aan bijles Nederlands."

"Extra lessen ingepland voor taalzwakke/ NT2-studenten waar nodig."

Bij categorie 4 gaat het om interventies die een taalbeleid ontwikkelen. Dit kan zowel schoolbreed zijn of opleidingsspecifiek. Slechts 4% van de interventies valt in deze categorie. Voorbeelden hiervan zijn:

"Bij Nederlands wordt aandacht besteed aan onderdelen uit de beroepsgerichte vakken, zoals het nakijken van een proces-verbaal, de opbouw en bronvermelding in een ondernemingsplan, presenteren voor een managementmeeting. Bij beroepsgerichte vakken en Nederlands wordt aandacht besteed aan vaktaal. Dit is een van de pijlers in het beleid. Er zijn initiatieven om praktijkdocenten bewust te maken van taal en wat zij kunnen doen in hun lessen."

"De interventie is gericht op het ontwikkelen van opleidingsspecifiek taalbeleid. Afspraken over taalinterventies waar het hele opleidingsteam zich aan committeert."

"Het betreft het neerzetten van taalbeleid binnen de school waarin we uitgaan van een meertalig perspectief waarin we de meertaligheid van studenten en het beroepenveld/de wereld zien als een kans i.p.v. een obstakel. Dat is dus deels ook een cultuurverandering naast dat we gerichte acties uitzetten op verschillende lagen ten dienste van het doel om studenten meer taalbewust en functioneel taalvaardig te maken."

Categorie 5 gaat om interventies waar een onderzoek aan gekoppeld werd. Ook hier gaat het slechts om 4% van de interventies. Voorbeelden zijn:

"Het gaat hier om een participatief actie-onderzoek, waarbij alle basisvaardigheden in meer of mindere mate worden geïntegreerd in het beroepsonderwijs."

"In schooljaar 2024-2025 is grootschalig onderzoek uitgevoerd vanuit het project NT2-beleid. Het doel van het onderzoek was het in kaart brengen van de extra (taal)ondersteuningsbehoeften van meertalige studenten en wat er nodig is om deze ondersteuning te bieden. De uitkomsten van het onderzoek worden door het project NT2-beleid ingezet voor het ontwikkelen van een gedeeld, gedragen en praktisch uitvoerbaar NT2-beleid, dat toepasbaar is in elk cluster, team en opleiding binnen onze school."

Bij categorie 6 zijn de interventies specifiek gericht op NT2-studenten. Het gaat om keuzedelen, trajecten, bijlessen of taalmaatjesprojecten voor NT2-studenten. 21% van de interventies valt in deze categorie. Voorbeelden hiervan zijn:

"We zijn gestart met een pilot voortraject dat toeleidt naar een opleiding BBL niveau 2, 3 of 4. 18 studenten zijn ingestroomd in een opleiding Dienstverlening, Maatschappelijke Zorg, Verzorgende IG of Verpleegkunde. Tijdens hun opleiding ontvangen ze een half jaar taalondersteuning. Mogelijk geven we een vervolg aan deze pilot in september of november 2025. [...]."

"Een aparte opleiding Elektrotechniek voor anderstalige niveau-2 studenten, waarin taal verweven is in alle onderdelen."

"Wij voeren het Taalmaatjesproject uit. Hierbij gaan eerstejaars studenten van de opleiding Begeleider Maatschappelijke Zorg (BMZ) studenten van Entree/Kansrijk tijdens een les van 2 uur ondersteunen bij het lezen van een tekst en daarna gaan ze hierover in gesprek. Studenten BMZ komen op deze manier in hun toekomstige rol van begeleider en in contact met een van de doelgroepen. Daarnaast leren ze (relatief makkelijke) teksten te doorgronden omdat ze deze moeten kunnen uitleggen aan de

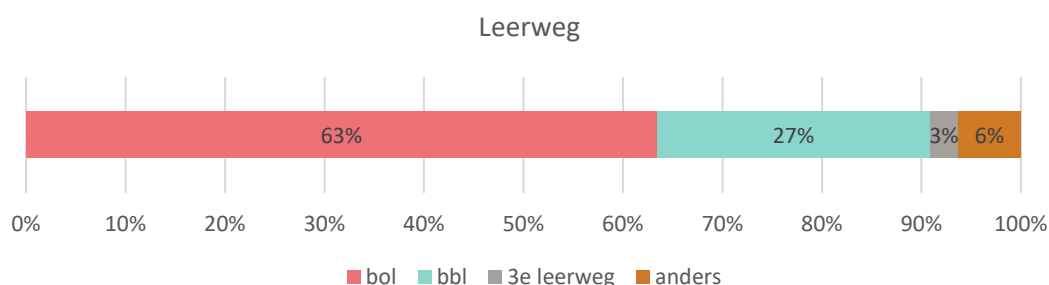
Entree-studenten ("cliënten"). De Entree-studenten komen op een laagdrempelige manier (leeftijdsgenoten) in contact met de Nederlandse taal en met actuele thema's (die ze zelf ook nog tegen kunnen komen op het Journaal, in de media etc.). De leesvaardigheid wordt geoefend door de teksten te lezen waarbij de ene groep de andere groep kan ondersteunen bij bijvoorbeeld de uitspraak. De gespreksvaardigheid wordt daarbij ook geoefend door het gesprek met leeftijdsgenoten."

"We hebben voor alle studenten die nog niet taalvaardig genoeg zijn een voorschakeltraject, waarbij we ons focussen op de taal- en woordenschatontwikkeling van studenten. Binnen dit traject is bij alle vakken aandacht voor woordenschat en voor de verschillende taal- en studievoordigheden die studenten nog moeten ontwikkelen."

Doelgroep van de interventie

Aan de respondenten is gevraagd bij welke doelgroep zij de interventie uitvoeren. Figuur 3.5 toont de resultaten op de vraag bij welke leerweg de interventie wordt uitgevoerd. Respondenten konden meerdere antwoorden aankruisen. Interventies worden het vaakst bij bol-opleidingen ingezet (63%) en in mindere mate ook bij bbl-opleidingen (33%).

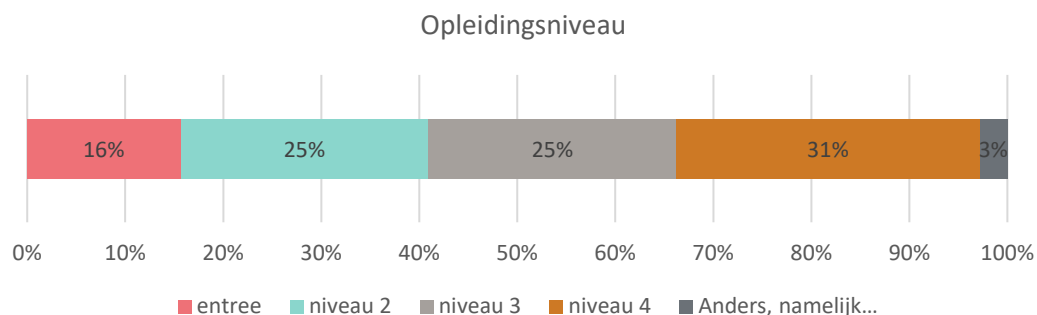
Figuur 3.5 Bij welke leerweg worden de interventies ingezet (meerdere antwoorden mogelijk)

N=175

Aan de respondenten is daarnaast gevraagd bij welke mbo-niveaus de interventie wordt uitgevoerd. Ook hier konden respondenten meerdere antwoorden aankruisen. Interventies zijn veelal gericht op niveau 4-opleidingen (31% van het totaal aantal antwoorden), maar ook een substantieel deel is gericht op niveau 2 en 3 (beide 25% van het totaal aantal antwoorden) (Figuur 3.6). Bij de doelgroep entree worden de minste interventies uitgevoerd (16%). Onder de 'anders namelijk' optie geven enkele respondenten aan dat hun interventie specifiek gericht was op mbo-ISK. Wanneer de mbo-niveaus worden afgezet tegen de categorie-analyse valt op dat op entree-niveau een derde van de interventies gericht zijn op specifiek de NT2-doelgroep. Bij de andere mbo-niveaus ligt het accent meer op het integreren van taal en beroep, leesbevordering en ondersteuning/bijles aan taalzwakke of meertalige studenten.

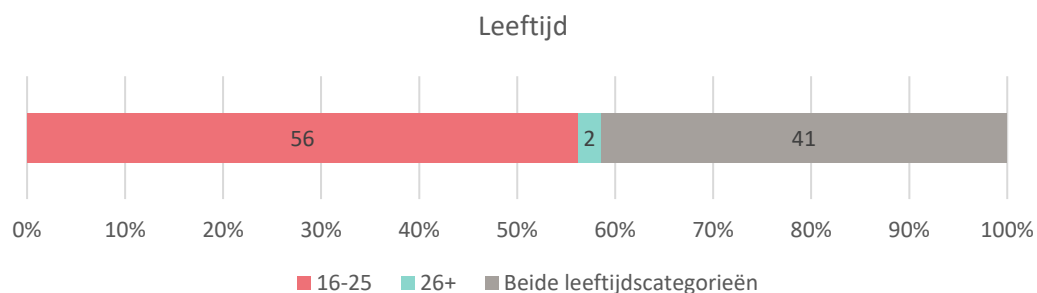
Figuur 3.6 Bij welk niveau worden de interventies uitgevoerd (meerdere antwoorden mogelijk)

N=249

De meeste interventies zijn gericht op de doelgroep in de leeftijd van 16-25 jaar (56%), zie Figuur 3.7. Er zijn ook veel interventies gericht op zowel de jongere als oudere leeftijdsgroep (41%). Heel weinig interventies zijn uitsluitend gericht op de doelgroep 26+ (2%).

Figuur 3.7 Leeftijd van de doelgroep

N=128

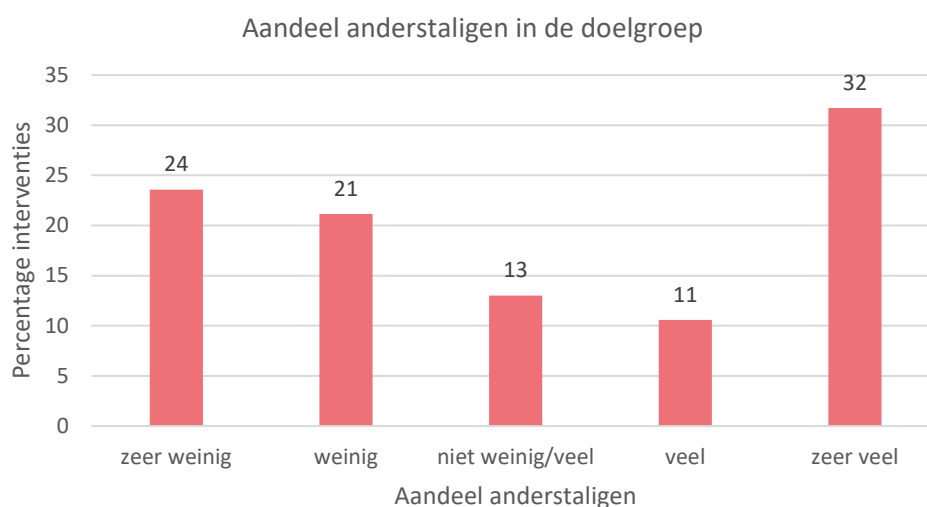
Wat betreft het aandeel anderstaligen⁶ in de doelgroep ontstaat een gevarieerd beeld (Figuur 3.8). 32% van de interventies is gericht op een doelgroep met zeer veel anderstaligen (d.w.z. >80% van de doelgroep is anderstalig). Daarnaast is 24% van de interventies gericht op een doelgroep waarvan zeer weinig studenten anderstalig zijn (d.w.z. <20% van de doelgroep is anderstalig).

Nadere analyse toont aan dat een gedeelte van de interventies specifiek gericht is op studenten die een NT2-achtergrond hebben of extra taalondersteuning nodig hebben. 55% van de interventies is gericht op de volledige mbo-populatie ongeacht taalachtergrond. Van de overige interventies is echter 22% specifiek gericht op de doelgroep NT2 en 23% van de interventies wordt ingezet als extra taalondersteuning/bijles voor studenten die daar behoefte aan hebben. Dat kunnen bijvoorbeeld taalachtergrond zwakke studenten of meertalige studenten zijn. De ondersteuning is dan vaak niet per college geregeld maar overkoepelend voor de hele instelling. Studenten worden doorverwezen naar het ondersteuningscentrum door docenten of kunnen zelf aangeven dat zij extra taalondersteuning willen.

⁶ In de vragenlijst hebben respondenten een percentage anderstaligen aangegeven tussen 0-100%. Voor de leesbaarheid van de grafieken zijn percentages weergegeven in categorieën die als volgt gedefinieerd zijn: 0-20% zeer weinig anderstaligen, 20-39% weinig, 40-59% niet weinig/veel, 60-79% veel, 80-100% zeer veel anderstaligen.

Interventies die worden uitgevoerd bij een doelgroep met veel anderstaligen zijn met name specifieke NT2-trajecten. Interventies voor doelgroepen met weinig anderstaligen zijn meer gericht op het integreren van taal en beroep en leesbevordering. Wanneer het aandeel anderstaligen vs. Nederlandstaligen ongeveer fifty-fifty is, valt op dat de interventies vaak zijn gericht op het geven van extra ondersteuning/bijles aan taalzwakke of meertalige studenten.

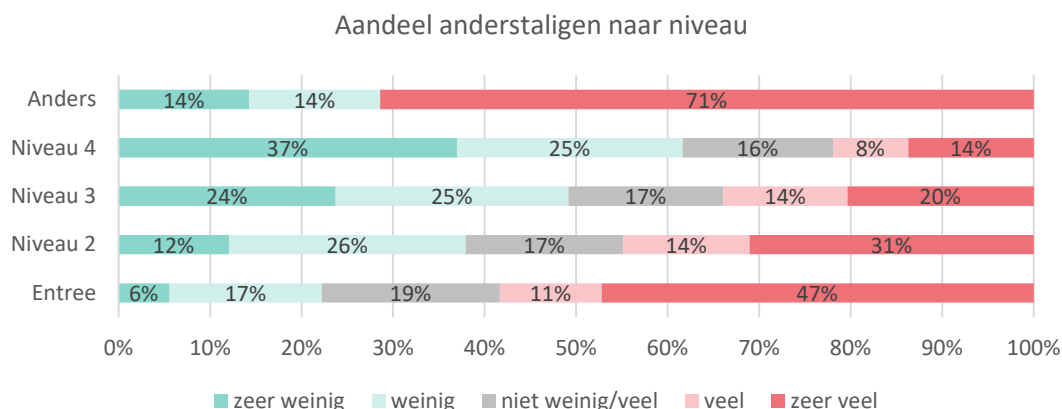
Figuur 3.8 Het aandeel anderstaligen in de doelgroep van de interventie

N=123

In Figuur 3.9 is zichtbaar dat het aandeel anderstaligen in de doelgroep ook samenhangt met het opleidingsniveau waar de interventies worden uitgevoerd. Het aandeel anderstaligen neemt af naarmate het opleidingsniveau toeneemt. Bij entree-niveau is het aandeel anderstaligen in de doelgroep van de interventie het hoogst. Wat opvalt is dat vooral in de categorie 'anders' interventies gericht zijn op een doelgroep met zeer veel anderstaligen (71%). Dit hoge percentage is niet verrassend, omdat onder de 'andere' opleidingsniveaus bijvoorbeeld ISK-onderwijs valt.

Figuur 3.9 Het aandeel anderstaligen in de doelgroep van de interventie, per opleidingsniveau

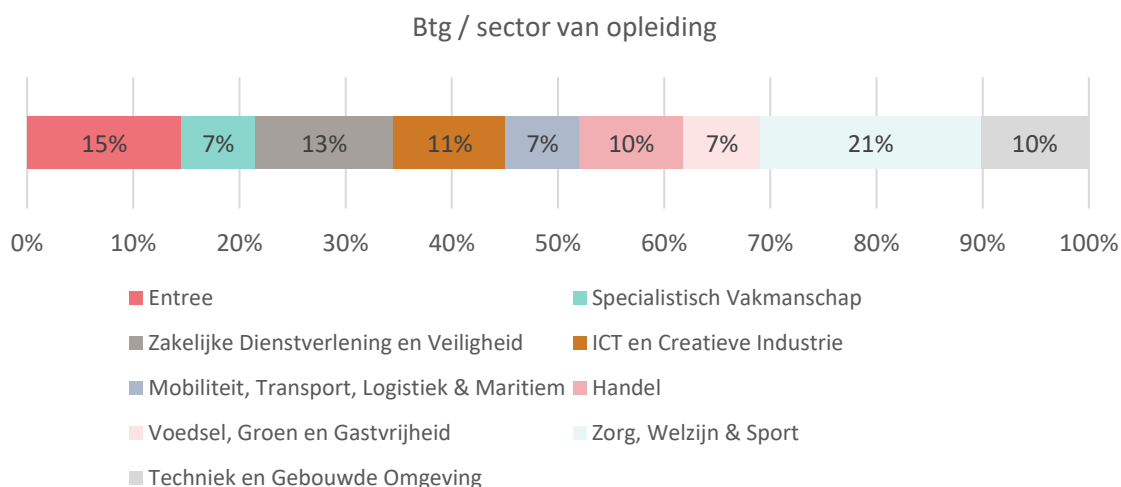

N=123

Moment, intensiviteit en groepsvormen

De respondenten is gevraagd bij welke bedrijfstakgroep/sector de studenten die deelnemen aan de interventie toe behoren. Hierbij konden respondenten meerdere antwoorden aankruisen. Figuur 3.10 laat zien dat de interventies verspreid over alle bedrijfstakgroepen/sectoren plaatsvinden. Daarbij is Zorg, Welzijn en Sport het meest aangekruist: een vijfde van het totaal aantal antwoorden (21%). Ook Zakelijke Dienstverlening en Veiligheid (13%), en Entree (15%) zijn redelijk vaak aangekruist.

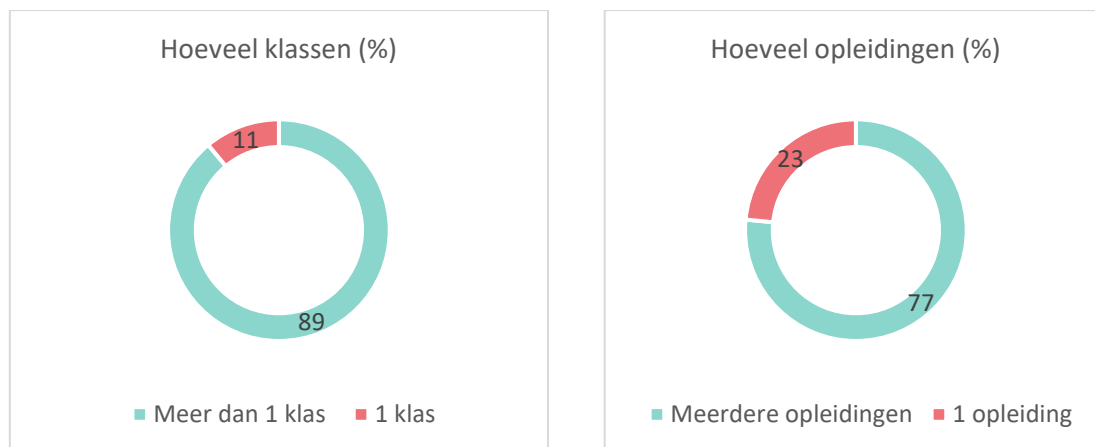
Figuur 3.10 Opleidingen (bedrijfstakgroep of sector) waar de interventie wordt uitgevoerd (meerdere antwoorden mogelijk)

N=275

Om meer te weten over de schaal waarop de interventie wordt geïmplementeerd, vroegen we aan de respondenten of de interventie plaatsvindt bij één of meerdere klassen, en of de interventie plaatsvindt bij één of meerdere opleidingen. Uit de antwoorden komt naar voren dat een grote meerderheid van de interventies bij meerdere klassen wordt uitgevoerd (89%, zie Figuur 3.11 links). Ook worden de meeste interventies bij meerdere opleidingen uitgevoerd (77%, zie Figuur 3.11 rechts). Interventies worden dus vaak breder opgezet, en niet alleen uitgevoerd bij één klas of één opleiding.

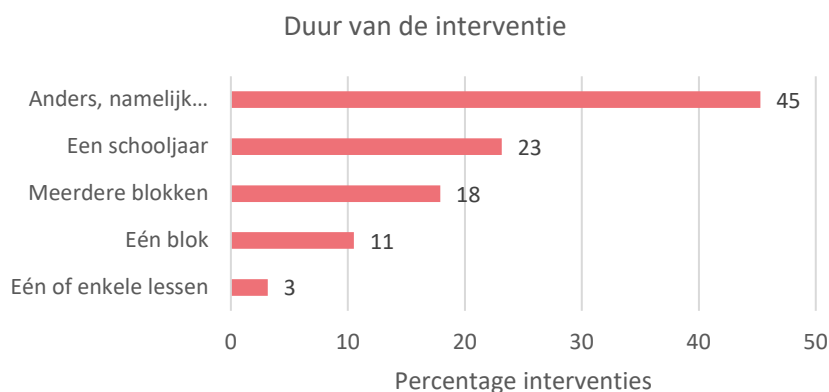
Figuur 3.11 Schaal van uitvoering van de interventie: klassen (links) en opleidingen (rechts)

N=118, 115

Wat betreft de duur van de interventie, toont Figuur 3.12 dat er maar heel weinig interventies zijn die maar één of enkele lessen duren (3%). Vaker loopt de interventie meerdere blokken (18%) of een schooljaar (23%). Onder de antwoordoptie 'anders namelijk', die door 45% van de respondenten wordt gekozen, wordt aangegeven dat de interventie meerdere jaren plaatsvindt, oftewel doorlopend tijdens de opleiding. Sommige respondenten geven aan dat de duur individueel wordt afgestemd op de ondersteuningsbehoefte van de student. Enkele respondenten geven ook aan dat de duur afhankelijk is van de looptijd van subsidieregelingen.

Figuur 3.12 Duur van de interventie

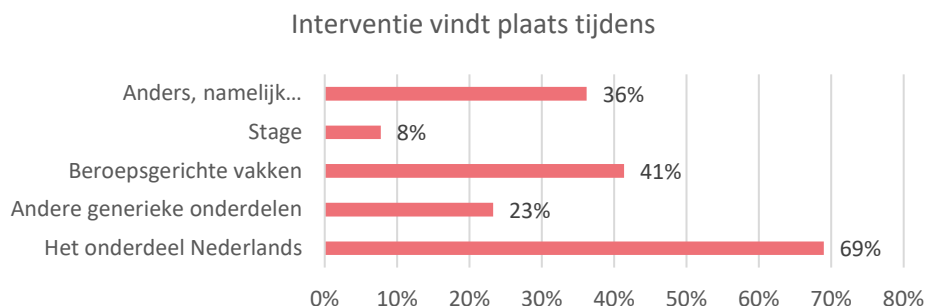

N=95

De respondenten zijn gevraagd naar het moment waarop de interventie plaatsvindt (Figuur 3.13). Respondenten konden meerdere antwoorden aankruisen. Daaruit komt naar voren dat de respondenten aangeven dat de interventies voornamelijk bij het onderdeel Nederlands plaatsvinden (69%). Ook vinden de interventies plaats tijdens beroepsgerichte vakken (41%), of bij andere generieke onderdelen (23%). Enkele interventies vinden plaats tijdens de stage (8%). Een substantieel deel van respondenten antwoordden 'anders namelijk' (36%). Zij geven aan dat de interventie plaatsvindt tijdens alle lessen of juist buiten lestijd om, anderen geven aan dat de interventie plaatsvindt tijdens extra ingeroosterde lessen, bij een specifiek keuzedeel, in projectvorm, of bij

meerdere generieke onderdelen en/of lessen studieloopbaanbegeleiding.

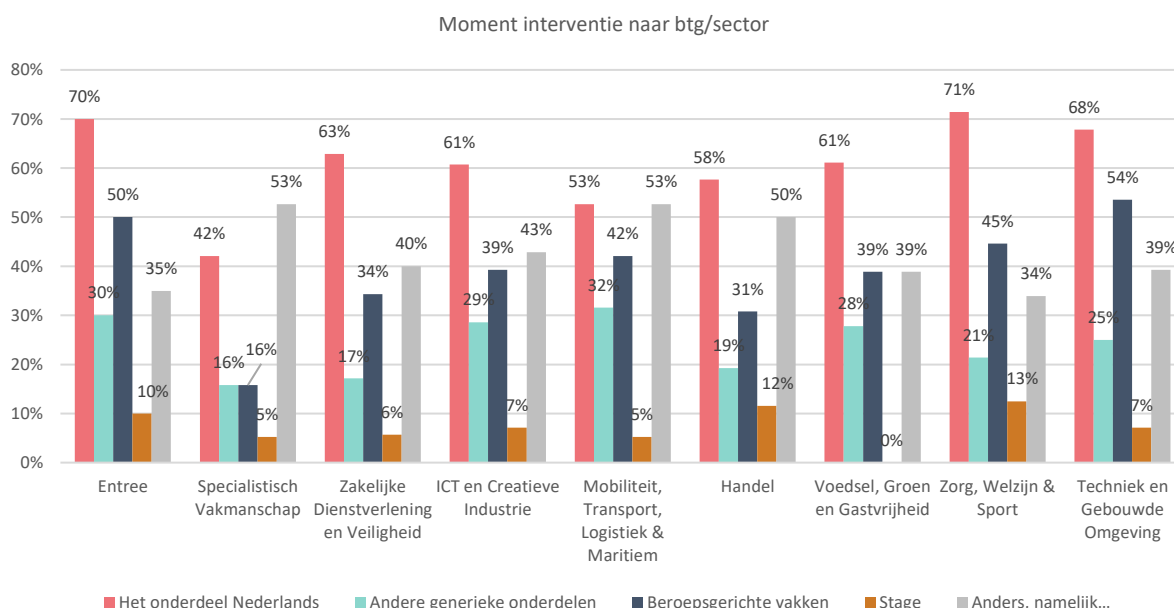
Figuur 3.13 Moment waarop de interventie plaatsvindt (meerdere antwoorden mogelijk)

N=206

Figuur 3.14 toont per bedrijfstakgroep/ sector waar de interventie plaatsvindt. Voor alle btg's geldt dat respondenten het vaakst aankruisen dat de interventie bij het onderdeel Nederlands plaatsvindt. Bij alle btg's wordt vervolgens het meest aangekruist dat de interventie (ook) bij beroepsgerichte vakken wordt uitgevoerd. Voor de btg Techniek en Gebouwde Omgeving (54%), Entree (50%) en Zorg, Welzijn & Sport (45%) wordt dit het meest aangekruist, terwijl voor de btg Specialistisch Vakmanschap dit juist niet vaak wordt aangekruist (16%). De btg's verschillen ook in de mate waarin de interventie bij andere generieke onderdelen wordt uitgevoerd. Bij Mobiliteit, Transport, Logistiek & Maritiem (32%), Entree (30%), ICT en Creatieve Industrie (29%) en Voedsel, Groen en Gastvrijheid (28%) vindt de interventie met regelmaat (ook) plaats bij generieke onderdelen. Bij Handel (19%) en Specialistisch Vakmanschap (16%) gebeurt dit juist minder. Zoals ook uit de vorige figuur bleek, wordt de interventie het minst ingezet bij de stages, al zijn er een aantal btg's waar dit wel meer gebeurt: Zorg, Welzijn & Sport (13%), Handel (12%) en Entree (10%). Zo is er bijvoorbeeld een interventie waarin onder andere een stageboekje wordt gebruikt. Hierin staan opdrachten voor tijdens de stage die student bewust maken van de rol die taal speelt in het beroep.

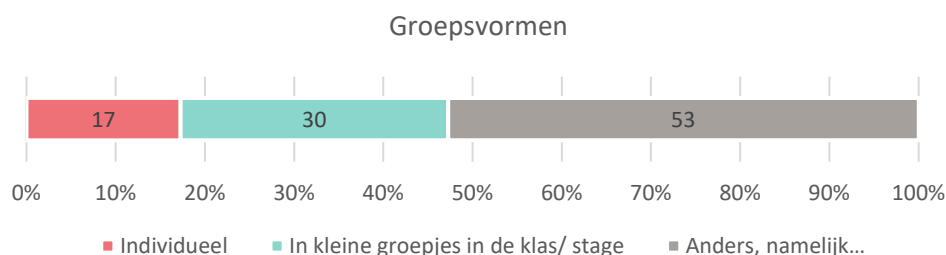
Figuur 3.14 Moment waarop de interventie plaatsvindt uitgesplitst per bedrijfstakgroep

N=116

Qua samenstelling waarin studenten tijdens de interventie werken, blijkt dat bij de meeste interventies studenten in kleine groepjes werken (30%) (Figuur 3.15). Het antwoord 'individueel' komt minder voor (17%). De helft van de respondenten (53%) kiezen voor de antwoordoptie 'anders, namelijk...' waar zij in de open antwoorden toelichten dat er vaak geen vaste groepssamenstelling is tijdens de interventie, maar dat meerdere groepssamenstellingen afwisselend worden ingezet.

Figuur 3.15 Gebruikte groepsvormen tijdens de interventie

N=110

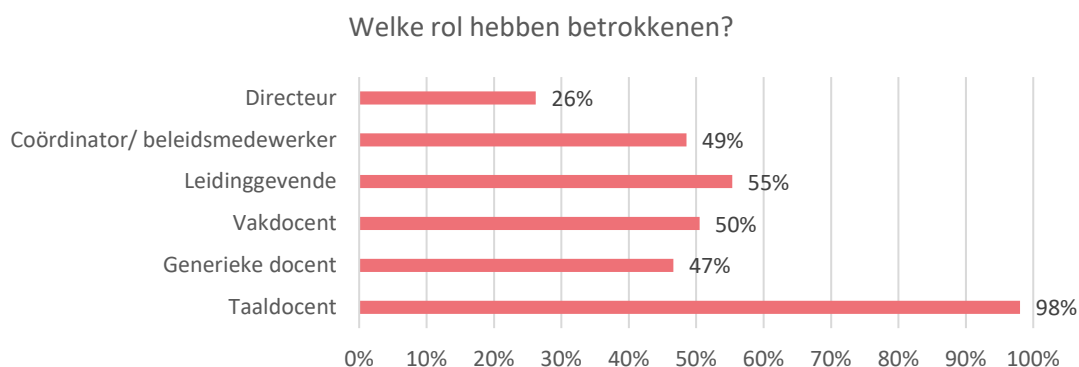
Organisatie van interventie

Om zicht te krijgen op de betrokkenen bij de interventies is aan de respondenten een lijst voorgelegd van verschillende rollen binnen een mbo-instelling met de vraag aan te kruisen welke functies bij hun interventie betrokken waren (Figuur 3.16). Er waren in totaal elf functies aan te kruisen; deze zijn in onderstaande grafiek teruggebracht tot zes functies om de grafiek leesbaarder te maken.

Van de functies die de respondenten aankruisten, komt taaldocent het meest voor: bij 98% van de interventies is een taaldocent betrokken. Daarna komt de functie van leidinggevende het meest voor. Bij 55% van de interventie was een leidinggevende, zoals

een teamleider of opleidingsmanager betrokken. Ook de functie beleidsmedewerker of onderwijskundige bij een stafdienst wordt relatief veel genoemd (49%). Bij ongeveer de helft van de interventies is een andere docent betrokken (vakdocent/ instructeur bij 50% van de interventies; andere generieke docent zoals rekenen of basisvaardigheden 47%). De functie van (college)directeur wordt het minst betrokken (26%).

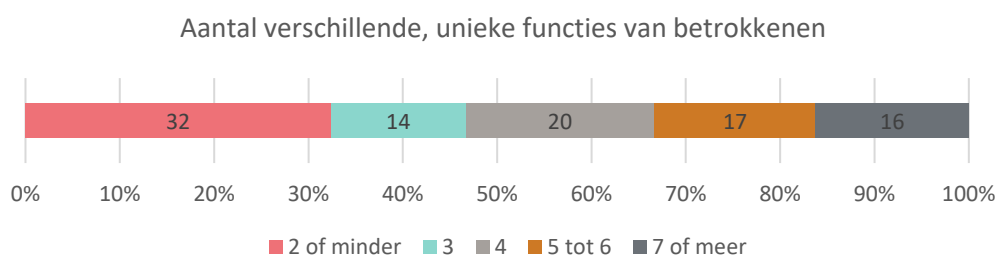
Figuur 3.16 Rollen van betrokkenen bij de interventie (meerdere antwoorden mogelijk)

N=335

We weten uit eerder onderzoek dat het succes van een interventie mede afhankelijk is van een goede verdeling van betrokkenen over verschillende functies. Daarom is per interventie uitgerekend hoeveel verschillende functies betrokken zijn bij de interventie. Voor de berekening is gebruik gemaakt van alle elf functies die de respondenten als antwoordoptie konden aankruisen. Het valt op dat voor een groot deel van de interventies (32%) er slechts 1 of 2 verschillende functies onder de betrokkenen zijn (Figuur 3.17). Er zijn ook een aantal interventies waar er 7 of meer unieke functies onder de betrokkenen zijn (16%). Voor de rest van de interventies geldt dat er tussen de 3 en 6 mensen met unieke functies betrokken waren.

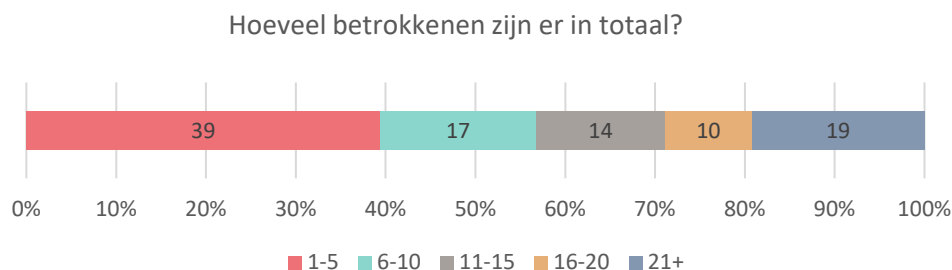
Figuur 3.17 Aantal betrokkenen met verschillende, unieke functie

N=105

Daarna is aan de respondenten gevraagd hoeveel collega's er in totaal betrokken zijn bij de interventie (Figuur 3.18). Een groot deel van de interventies (39%) wordt door een groepje van maximaal vijf docenten uitgevoerd. Bij bijna een vijfde van de interventies (19%) zijn wel 21 of meer collega's betrokken. Het lijkt hier dus te gaan om een heel opleidingsteam dat betrokken is. Voor de rest van de interventies zijn er tussen de 6 en 20 collega's betrokken.

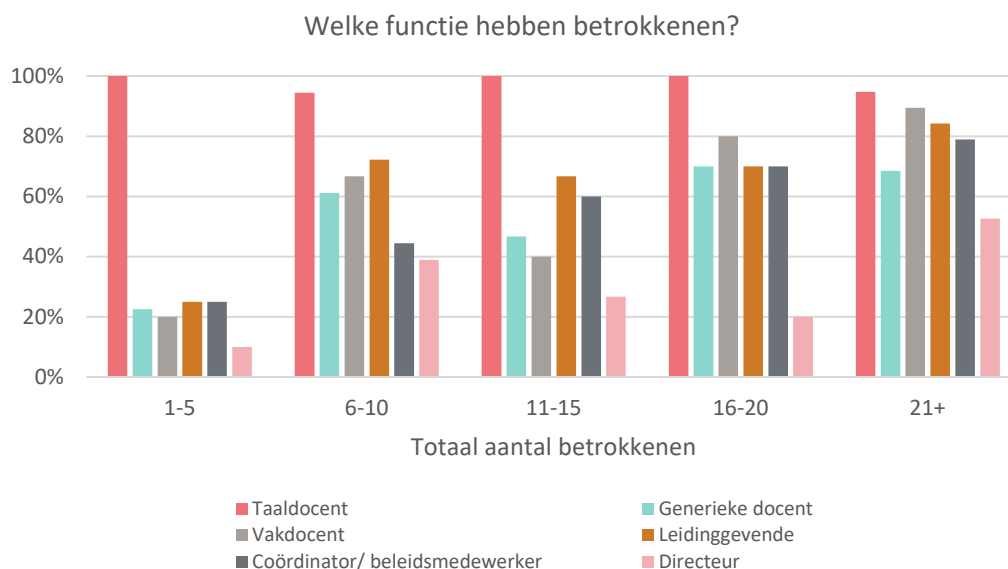
Figuur 3.18 Totaal aantal betrokkenen bij interventie

N=104

Wie zijn er dan betrokken als er tot vijf of wel meer dan twintig collega's betrokken zijn? In Figuur 3.19 is per categorie van totaal aantal betrokkenen aangegeven hoe vaak de respondenten de verschillende functies hebben aangekruist. Wanneer er 1 tot 5 betrokkenen in totaal zijn, wordt altijd de taaldocent aangekruist. Wanneer het totaal aantal betrokkenen toeneemt, worden ook de andere functies meer aangekruist: met name de leidinggevende (teamleider en opleidingsmanager) en andere docenten (vakdocent/ instructeur en andere generieke docent). Ook is bij interventies met veel betrokkenen vaker een coördinator, een beleidsmedewerker of onderwijskundige uit de staf aangehaakt. De functie van (college)directeur blijft het minst betrokken. Zelfs als er 21 of meer betrokkenen in totaal zijn, wordt slechts in de helft van de gevallen ook de (college)directeur aangekruist door de respondenten.

Figuur 3.19 Functies van betrokkenen, uitgesplitst naar totaal aantal betrokkenen

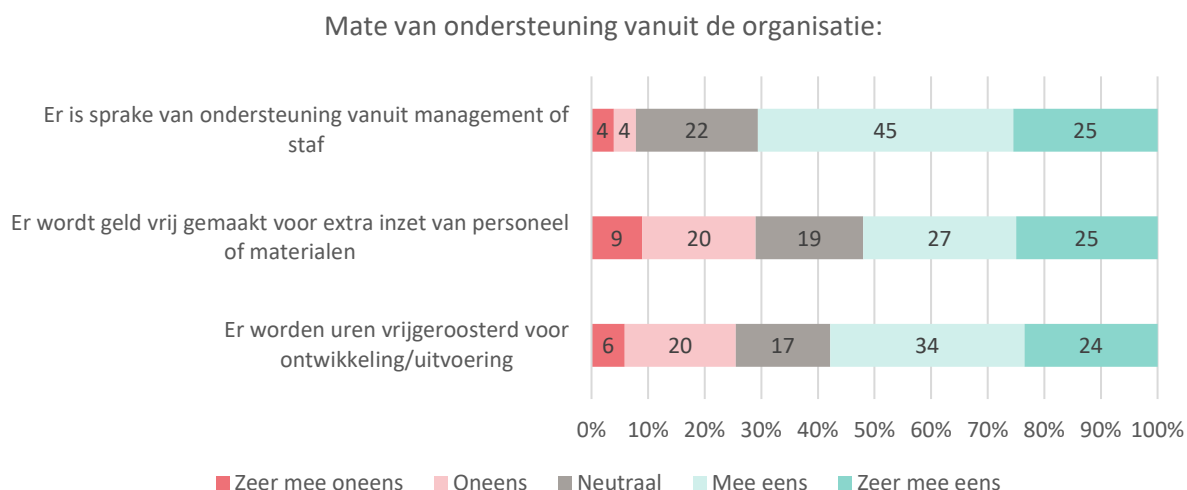
N=102

Facilitering door organisatie

Respondenten is gevraagd hoe zij gefaciliteerd worden door hun organisatie om de interventie te ontwikkelen en uit te voeren. We hebben drie stellingen voorgelegd aan de respondenten over facilitering door ondersteuning vanuit management of staf, geld voor extra inzet van personeel en materialen, en het vrij roosteren van uren voor de ontwikkeling en/of uitvoering van de interventie. Respondenten gaven in een 5-punts schaal aan in welke mate zij met de stelling eens of oneens waren. Figuur 3.20 laat zien

dat respondenten bij een meerderheid van de interventies ervaren ondersteuning vanuit het management of de staf ervaren (70%). Ook wordt vaak geld vrijgemaakt (52%) of uren vrij geroosterd (58%). Wat verder opvalt is dat in ruim een kwart van de interventies er geen facilitering in geld (29%) of uren (26%) is.

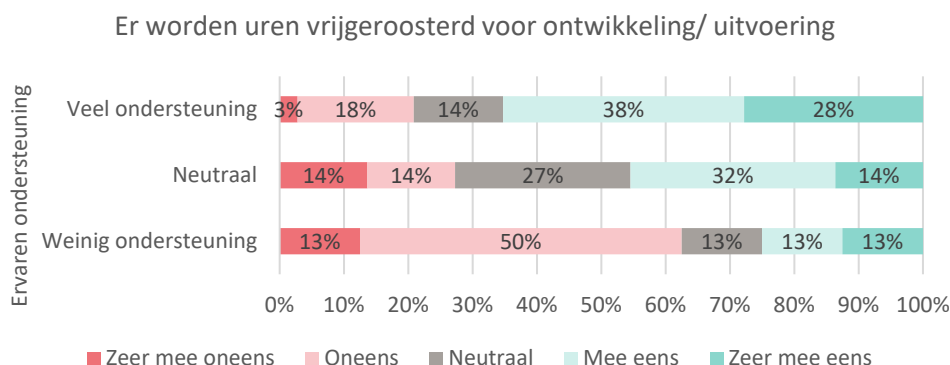
Figuur 3.20 Facilitering van de interventie vanuit de organisatie

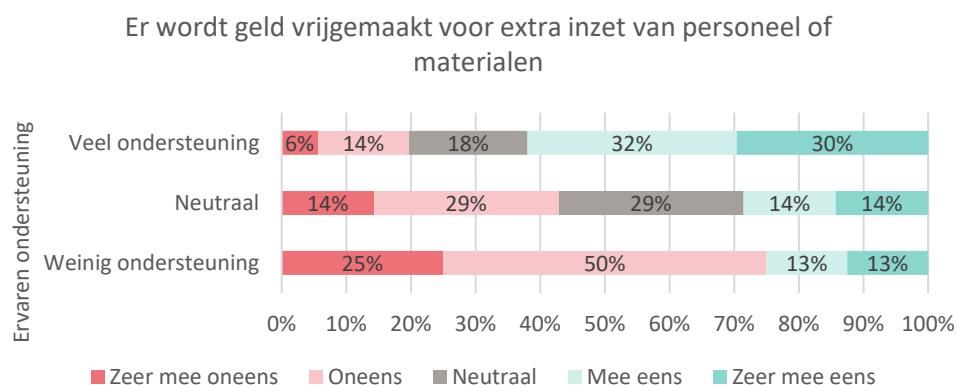

N = respectievelijk 102, 100, 100

Wanneer respondenten ervaren gesteund te worden door management of staf, uit dat zich ook in uren die worden vrij geroosterd of extra financiële middelen. In Figuur 3.21 is bijvoorbeeld te zien dat wanneer respondenten veel ondersteuning vanuit management/staf ervaren, ze vaker aangeven dat er uren worden vrij geroosterd voor ontwikkeling en uitvoering van de interventie. Hetzelfde geldt voor het vrijmaken van financiële middelen.

Figuur 3.21 Vrij roostering in uren en vrijmaken financiële middelen uitgesplitst naar ervaren ondersteuning door management/ staf

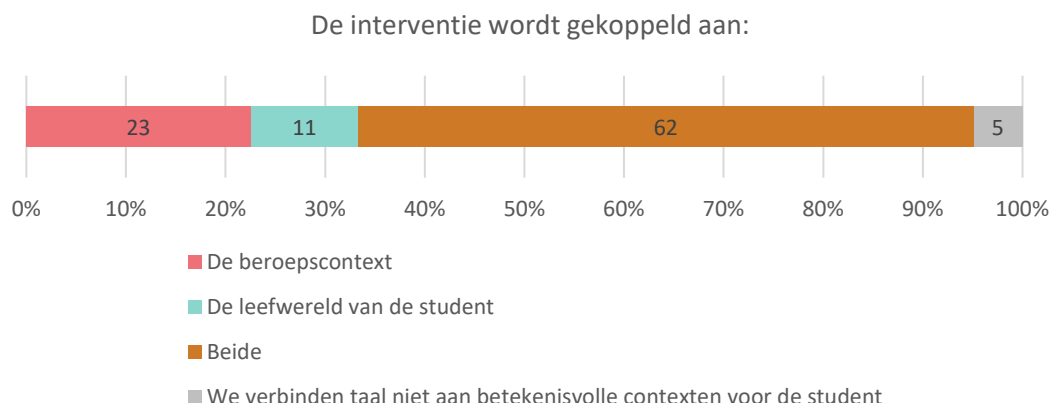
N=102,100

3.3 Aansluiting betekenisvolle contexten

Uit onderzoek blijkt dat het verbinden van taal aan betekenisvolle contexten bijdraagt aan de taalvaardigheid van studenten. Daarom is in de vragenlijst gevraagd of de interventie gekoppeld is aan betekenisvolle contexten voor de student, zoals de beroepscontext en/of de leefwereld van de student.

Figuur 3.22 toont dat het grootste deel van de respondenten aangeeft (62%) dat de interventie aan zowel de beroepscontext als de leefwereld gekoppeld is. Wanneer de interventie niet aan zowel de beroepscontext als leefwereld wordt gekoppeld, wordt het vaker gekoppeld aan de beroepscontext (23%) dan de leefwereld (11%). Slechts 5% gaf aan dat taal in de interventie niet verbonden is aan een betekenisvolle context voor de student. Uit de antwoorden op open vragen blijkt dit verschilt per team waar de interventie wordt uitgevoerd waardoor de respondent de vraag moeilijk kan beantwoorden (n=1). Een aantal respondenten geeft aan dat het gaat om een leesinterventie waarin de studenten zelf boeken mogen uitkiezen (N=3). Eén respondent gaf aan dat in het begin van de leesinterventie wel gebruik wordt gemaakt van betekenisvolle teksten, maar dat er aan het einde meer generieke teksten worden gebruikt om de studenten goed voor te bereiden op het centraal examen waar ook algemene teksten worden gebruikt.

Figuur 3.22 Koppeling interventie aan beroepscontext en leefwereld

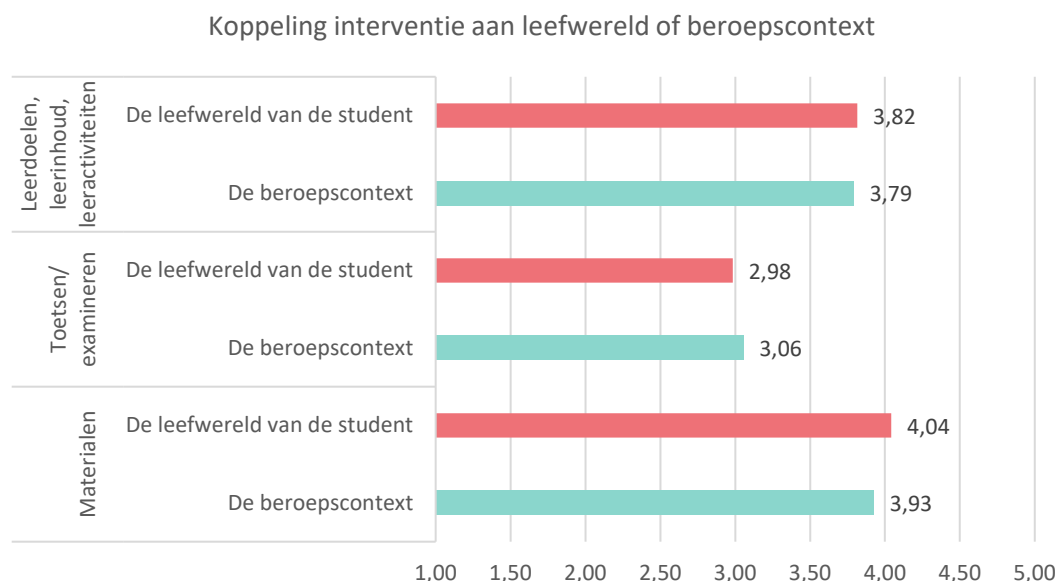

N=102

Het verbinden van taalonderwijs aan betekenisvolle contexten kan op veel verschillende manieren. Daarom is aan de respondenten voor een aantal curriculaire onderdelen gevraagd hoe zij taal verbinden aan de beroepscontext of leefwereld. De gebruikte curriculaire onderdelen uit het spinnenweb van Van den Akker zijn: materialen (waarmee leren studenten?), toetsen/examineren (hoe wordt het leren getoetst?) en leerdoelen, leerinhoud en/of leeractiviteiten (waarom, wat en hoe leren studenten?). Respondenten gaven voor elk van de 3 onderdelen aan in hoeverre zij vonden dat de interventie aansloot bij de beroepscontext of leefwereld van de student (schaal: 1 = zeer oneens tot 5 = zeer mee eens). Figuur 3.23 toont de uitkomsten.

Te zien is dat taal en een betekenisvolle context het sterkst wordt gekoppeld voor materialen. (M= 3,93 en 4,04 op schaal 1-5). Ook voor leerdoelen, leerinhoud en/of leeractiviteiten scoren de respondenten hun interventie gemiddeld hoog (M= 3,83 en 3,79 op schaal 1-5). Voor toetsen en examineren zijn de scores juist lager. Men scoort hier gemiddeld rond de 3 wat 'neutraal' is op deze schaal. De toetsing wordt dus niet sterk gekoppeld aan de beroepscontext of leefwereld van de student. Wat ook opvalt aan figuur 3.23 is dat de scores voor koppeling aan leefwereld en beroepscontext ongeveer even hoog zijn. Het is dus niet zo dat bij de interventies meer wordt ingezet op de koppeling met de beroepscontext dan met de leefwereld of andersom.

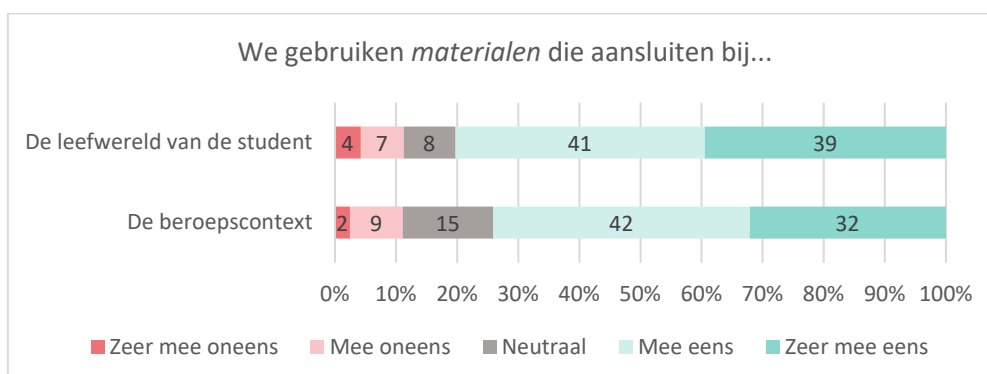
Figuur 3.23 Gemiddelde score op vraag of onderdeel uit curriculaire spinnenweb gekoppeld is aan leefwereld of beroepscontext. 1= zeer mee oneens, 5 = zeer mee eens.

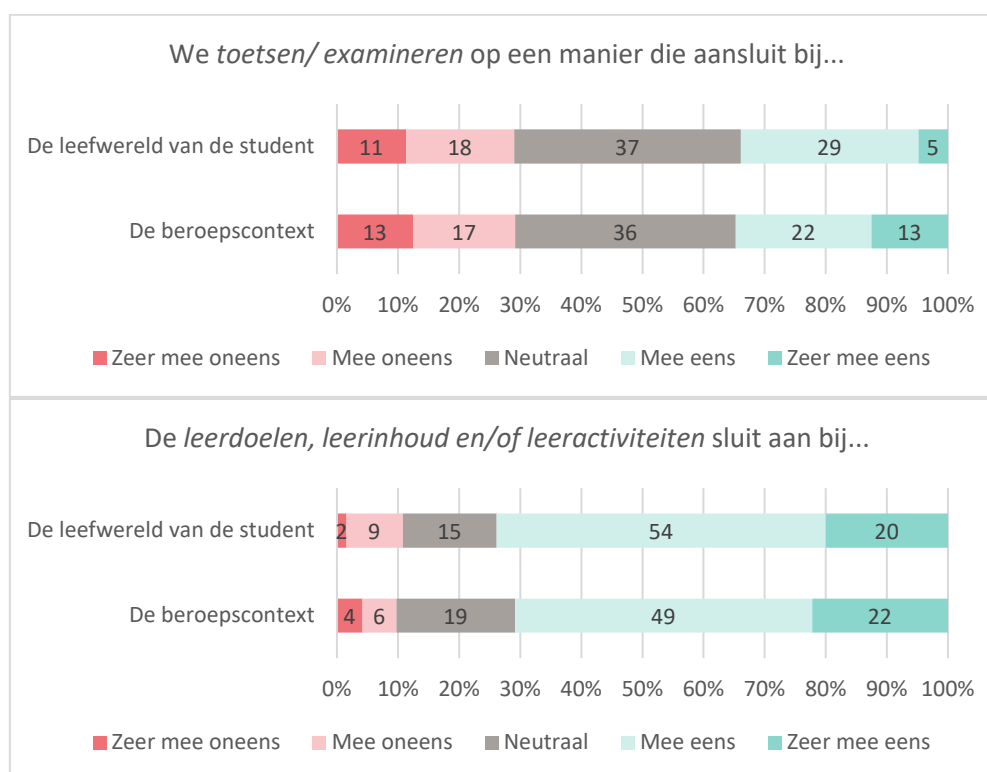

N=65, 72, 62, 72, 71,81

Figuur 3.24 toont de verdeling over de verschillende antwoordopties voor deze vraag. Te zien is dat voor materialen 80% van de respondenten aangeeft dat deze passen bij de leefwereld van de student en 74% bij de beroepscontext. Voor leerdoelen, leerinhoud en/of leeractiviteiten antwoorden ook de meeste respondenten dat deze passen bij de leefwereld (74%) of beroepscontext (71%). Voor het onderdeel toetsen/examineren vinden minder respondenten dat dit past bij de leefwereld of beroepscontext (34% en 35%). Ruim een derde van de respondenten scoort 'neutraal' op deze vraag over toetsen/examineren. Ook de groep die vindt dat toetsen/examineren niet aan de leefwereld of beroepscontext is gekoppeld, is groter dan bij de andere curriculaire onderdelen.

Figuur 3.24 Responsverdeling op vraag of onderdeel uit curriculaire spinnenweb gekoppeld is aan leefwereld of beroepscontext

N=71,72,72

Uit de open vragen blijkt hoe in de interventie taal en een betekenisvolle context gekoppeld worden. Voor materialen gaat het bijvoorbeeld om het opzetten van een bibliotheek met (strip)boeken en tijdschriften die passen bij de leefwereld van de student. Of er worden teksten gebruikt die de studenten ook voor hun beroepen moeten lezen, zoals vakliteratuur, handleidingen of rapporten. Ook noemen respondenten regelmatig dat studenten een woordenboekje bijhouden met daarin de betekenis van belangrijke vakwoorden. Qua leeractiviteiten worden opdrachten beroepsgericht ingekleurd. Zo zeggen respondenten:

"Marketingopdrachten moeten ook voldoen aan een bepaald niveau van Nederlands. Taalgebruik moet passen bij de gekozen doelgroep in de marketing. Marketingopdrachten [zijn bijvoorbeeld] review schrijven, marketingplan opstellen, zakelijke brief, reclameposter ontwerpen."

"[Studenten] reageren op een klachtenmail over een niet goed zittende prothese of voeren gesprekken met de tandarts over technische aspecten van een implantaat."

Met betrekking tot leerdoelen worden soms overkoepelende leerdoelen geformuleerd, waarbij het leerdoel van een beroepsvak samenhangt met het leerdoel van Nederlands. Bijvoorbeeld:

"Het leerdoel presenteren bij het vak Nederlands: taalbeheersing/presenteren als onderdeel van beroepsvaardigheid. Het leerdoel bij het beroepsgerichte vak: op een gestructureerde wijze bloedonderzoek doen en verantwoorden."

Bij interventies waarin een specifieke taalzwakke groep studenten extra ondersteuning ontvangt, zijn de leerdoelen en daarmee ook de activiteiten en materialen vraaggericht:

"De interventie is vraaggestuurd, dus de student geeft aan om bijvoorbeeld een vraaggesprek bij een apotheek te oefenen, of een adviesgesprek over een fiets, of een schrijfexamen over marketing, et cetera."

Met betrekking tot toetsen en examineren zeggen veel respondenten dat dit nog weinig gebeurt. Dit heeft ook te maken met het feit dat lees- en luistervaardigheden via het centraal examen getoetst wordt. Dit heeft ook weer invloed op het betekenisvol aanbieden van taal in de interventie. Zo zegt een respondent bijvoorbeeld:

"We koppelen in de beginfase de leerdoelen aan het centraal examen [leesvaardigheid]. Studenten weten wat zij moeten doen tijdens het examen. Er wordt in de beginfase gewerkt met betekenisvolle context. Dit wordt vervangen door algemene teksten."

Voor de vaardigheden die met instellingsexamens worden getoetst, schrijfvaardigheid en spreekvaardigheid en gesprekken voeren, is er meer ruimte om te toetsen in een betekenisvolle context.

"Bij het schrijfexamen en het examen spreken en gesprekken voeren zijn er opdrachten die te maken hebben met het beroep van de student. Het examen lezen en luisteren past niet bij de belevingswereld van de student."

"De examenopdracht [voor schrijfvaardigheid] is een opdracht die de studenten direct in hun werkveld tegen zouden kunnen komen. Bijvoorbeeld een klacht waarop ze moeten reageren, verkoopbrief die ze moeten versturen, offerte die ze moeten opstellen naar aanleiding van een aanvraag van een klant, uitnodiging/ instructie die ze moeten schrijven voor collega's..."

"Mondelinge examens spreken/gesprekken voeren zijn bij de afdeling Horeca gekoppeld aan praktijkexamens. Zo ontwikkelen horecamanagers een nieuw concept 'broodje'. Dit zetten zij in de markt, verkopen het en hierover schrijven ze een verslag. De pitch is meteen het examen Nederlands. Nadat het broodje verkocht is en de studenten leiding hebben gegeven volgt een functionerings-adviesgesprek. Dat is het examen gesprekken voeren."

3.4 Kansrijkheid van de opzet

In de vragenlijst zijn acht factoren uitgevraagd die bijdragen aan succesvolle uitvoering. Dit zijn: collectiviteit (verschillende betrokkenen), theoretisch onderbouwd, planmatig, gezamenlijk urgentiebesef, passend bij doelgroep, duidelijk voor betrokkenen uitwisseling tussen betrokkenen en leercultuur. De factoren zeggen dus iets over of de opzet van de interventie kansrijk is voor succesvolle uitvoering. Wanneer deze factoren aanwezig zijn, is de opzet dusdanig kansrijk dat de uitvoering van de interventie (in theorie) succesvol kan verlopen. Wanneer deze factoren niet aanwezig zijn, is het minder waarschijnlijk dat de interventie succesvol wordt uitgevoerd. De factoren zeggen niets over de kwaliteit van de interventie of hoe effectief de interventie is. Wanneer er hoog wordt gescoord op kansrijkheid van de opzet geeft dat aan dat een interventie succesvol kan worden uitgevoerd. Als de score lager is, geeft dat aan dat er voor de interventie nog stappen

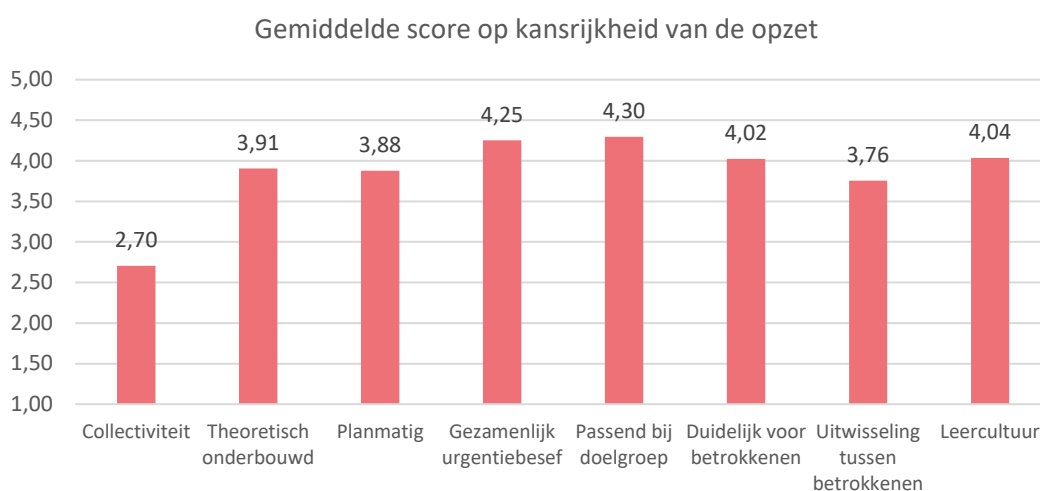
gezet kunnen worden om te zorgen dat de opzet van de interventie meer bijdraagt aan een succesvolle uitvoering.

Voor elke factor is één vraag gesteld op een schaal van 1 tot 5. Door voor elke interventie de scores op deze acht variabelen op te tellen, is er een somscore (maximum $8 \times 5 = 40$) uitgerekend voor elke interventie die de mate van kansrijkheid van de opzet weerspiegelt. Vervolgens zijn de interventies op basis van deze somscore gecategoriseerd in vijf categorieën, van weinig kansrijk tot zeer kansrijk.

Figuur 3.25 toont eerst hoe hoog de interventies gemiddeld scoorden op de acht factoren. De schaal voor elke factor is 1 tot en met 5. Er wordt gemiddeld vrij hoog gescoord: op vier van de acht factoren wordt hoger gescoord dan 4 (*Gezamenlijk urgentiebesef*, *Passend bij doelgroep*, *Duidelijk voor betrokkenen* en *Leercultuur*), wat wil zeggen dat de respondenten het gemiddeld eens waren dat deze vier factoren van succesvolle uitvoering aanwezig waren in de opzet van hun interventie.

Op drie variabelen wordt bijna 4 gescoord (*Theoretisch onderbouwd*, *Planmatig*, *Uitwisseling tussen betrokkenen*), wat wil zeggen dat de respondenten het iets meer eens waren met de aanwezigheid van deze factoren dan 'neutraal' (score van 3). Alleen op de factor *Collectiviteit* wordt lager gescoord: een 2,70. Deze factor is echter anders gemeten dan de andere zeven factoren. Waar bij de andere zeven factoren de respondenten een stelling kregen over de mate van aanwezigheid van de factor bij hun interventie, werd collectiviteit berekend aan de hand van een vraag over hoeveel verschillende personen met verschillende functies er betrokken waren bij de interventie (zie figuur 3.17 'Aantal betrokkenen met verschillende, unieke functies'). De gemiddelde score van 2,70 wil zeggen dat er gemiddeld drie tot vier personen met een unieke functie betrokken waren bij de interventie. Deze factor is dus objectief gemeten (aantal betrokkenen met unieke functie) en niet subjectief zoals de andere zeven factoren.

Figuur 3.25 Gemiddelde score van de interventies op de factoren van kansrijkheid van de opzet

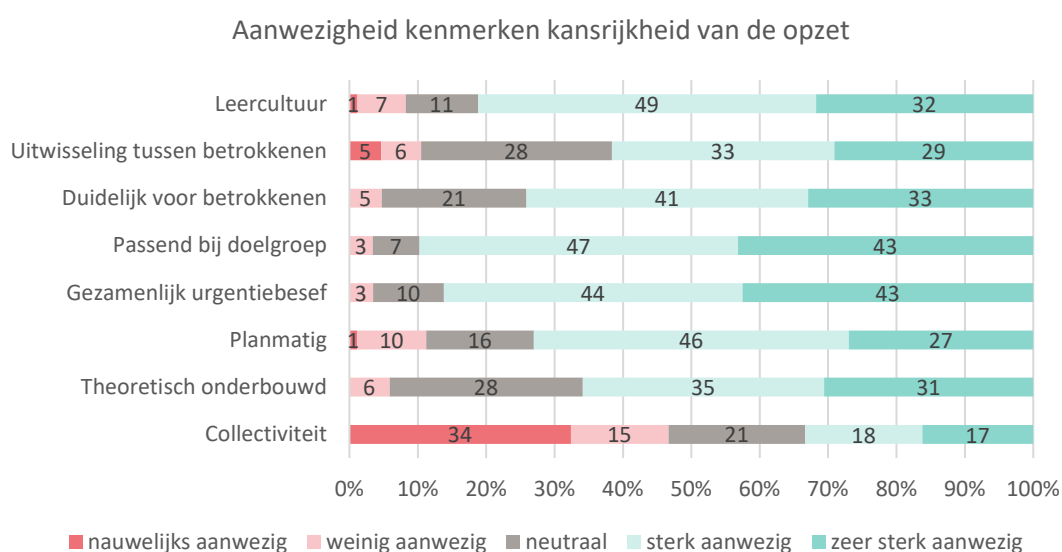

$N=105, 85, 89, 87, 88, 85, 86, 85$

Figuur 3.26 toont voor de acht factoren de spreiding in antwoorden. Te zien is dat factoren *Passend bij doelgroep*, *Gezamenlijk urgentiebesef*, en *Leercultuur* het sterkst aanwezig zijn bij de interventies (respectievelijk bij 90%, 87% en 81% van de

interventies). De factor *Duidelijk voor betrokkenen* (74%) en *Planmatigheid* (73%) is ook bij een groot deel van de interventies sterk aanwezig, al is het opvallend dat voor *Duidelijk voor betrokkenen* ook een flink aandeel van de interventies 'neutraal' scoort (21%). *Theoretische onderbouwing* is bij minder interventies sterk aanwezig (66%) evenals *Uitwisseling tussen betrokkenen* (62%). Ook bij deze twee factoren zien we dat een relatief groot deel van de interventies 'neutraal' scoort op deze factoren (beide 28% van de interventies). *Collectiviteit* is bij 35% van de interventies sterk aanwezig. Opvallend is dat bij een derde van de interventies (34%) deze factor nauwelijks aanwezig is.

Figuur 3.26 Spreiding mate van kansrijkheid van de opzet voor elk van de acht factoren

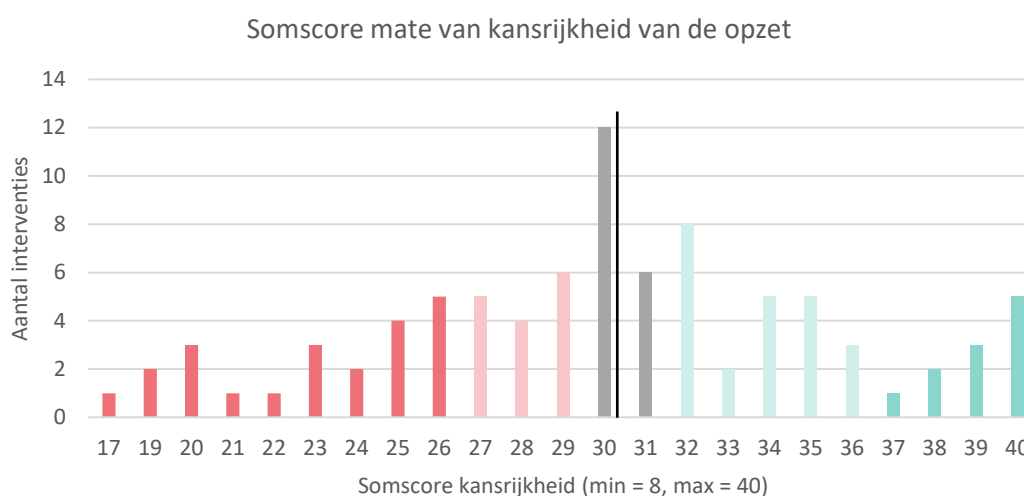

N=105

Wat betekent de informatie uit deze twee grafieken? De factoren *Gezamenlijk urgentiebesef*, *Passend bij doelgroep* en *Leercultuur* scoren voor veel interventies hoog. Dit zijn bij uitstek factoren die nodig zijn om een interventie te ontwikkelen en in eerste instantie uit te rollen. Het feit dat *Theoretisch onderbouwd* en *Planmatigheid* minder hoog scoren dan deze eerste vier factoren lijkt aan te geven dat de interventies meer zijn ontwikkeld vanuit de praktijkervaring van de onderwijsprofessionals dan dat ze vanuit een wetenschappelijke theorie zijn uitgedacht, opgezet en ingericht. Zowel *Planmatigheid* als *Duidelijkheid voor betrokkenen* scoren wat lager, wat zou kunnen betekenen dat de werkwijze van de interventies niet altijd planmatig zijn uitgeschreven, waardoor niet alle betrokkenen duidelijk voor ogen hebben wat hun taak/rol is. De wat lagere scores voor *Uitwisseling voor tussen betrokkenen* kunnen suggereren dat het uitvoeren van de interventie nu centraal staat, maar dat het uitwisselen en evalueren van ervaringen (nog) niet aan de orde is en/of dat dit niet systematisch gebeurt. Als laatste kan de relatief lage score op *Collectiviteit* aangeven dat er bij de meeste interventies niet veel verschillende betrokkenen zijn; voor een derde van de interventies zijn er slechts twee of minder personen met unieke functies betrokken. Eerdere analyses (figuur 3.19) toonden al aan dat het voornamelijk dan gaat om taaldocenten en leidinggevend (teamleider/ opleidingsmanager).

De scores van de acht verschillende factoren zijn voor elke interventie opgeteld tot een somscore. Deze somscore weerspiegelt voor elke interventie de mate van kansrijkheid van de opzet. Figuur 3.27 toont de spreiding van de somscores voor de interventies. De gemiddelde somscore is 30,08, wat vrij hoog is als men zich bedenkt dat de minimale somscore 8 is en de maximale somscore 40. De verschillen tussen interventies is vrij groot: een groot aantal interventies scoort onder het gemiddelde met een minimum somscore van 17. Een groot aantal scoort ook boven het gemiddelde met een maximum van 40. Er is een opvallend groot aantal interventies (n=12) die een somscore hebben van 30, precies rond het gemiddelde.

Figuur 3.27 Spreiding somscores factoren van kansrijkheid van de opzet voor elke interventie

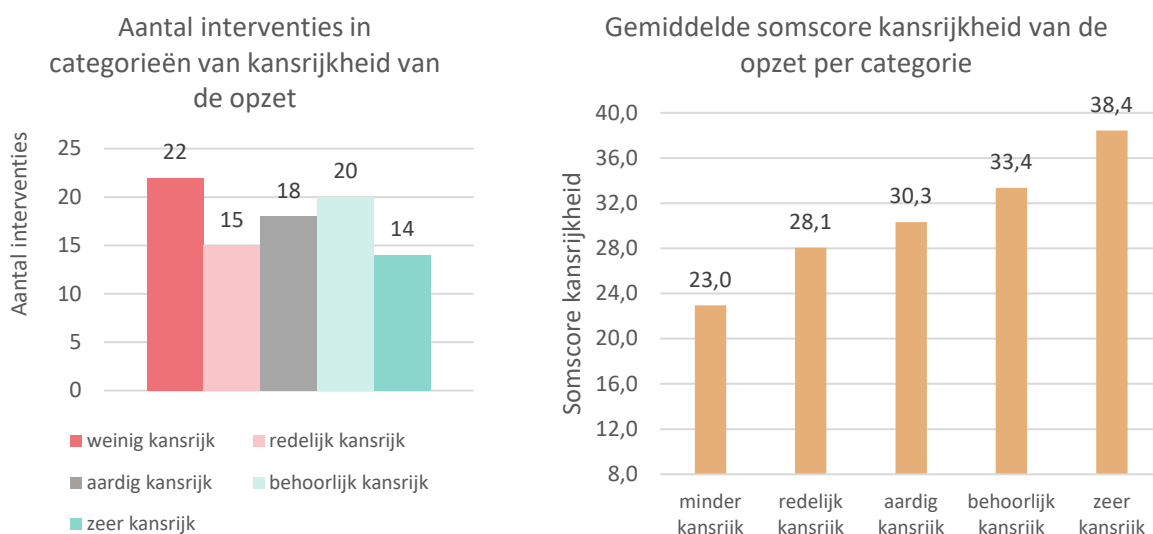

N=89. De zwarte lijn toont de gemiddelde somscore (30,08)

De verschillende interventies zijn gecategoriseerd in vijf verschillende niveaus van kansrijkheid van de opzet. De categorieën zijn berekend door de interventies in vijf groepen van vergelijkbare grootte te splitsen op basis van de somscore. In Figuur 3.28 is links te zien hoeveel interventies in de verschillende categorieën zijn geplaatst. Rechts zijn de gemiddelde somscores te zien voor elke categorie van kansrijkheid.

Vanzelfsprekend is bij elk niveau van kansrijkheid van de opzet de somscore hoger. De 22 interventies in de laagste categorie 'minder kansrijk' scoren met gemiddeld 23 punten ongeveer de helft van het mogelijk totaal aantal punten (maximum somscore = 40). Dit betekent dat er mogelijkheden zijn voor deze interventies om de opzet door te ontwikkelen zodat er meer kans is op succesvolle uitvoering. De 14 interventies in de hoogste categorie 'zeer kansrijk' scoren met 38,4 punten gemiddeld bijna het maximaal aantal punten van 40. Deze interventies zijn al ver doorontwikkeld waardoor de opzet zeer kansrijkheid is voor succesvolle uitvoering. De somscore zegt niets over of een interventie effectief is, alleen iets over of de opzet aan bepaalde voorwaarden voldoet om de uitvoering succesvol te laten verlopen.

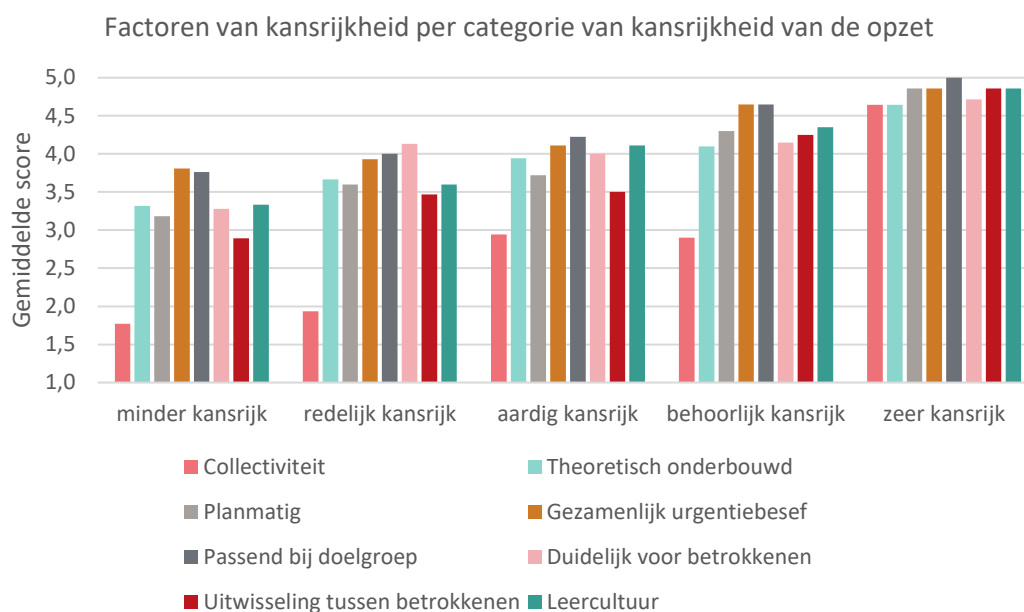
Figuur 3.28 Links: Verdeling interventies over categorieën van kansrijkheid van de opzet; rechts: gemiddelde somscore per categorie

N=89

Als vervolgens gekeken wordt op welke factoren laag of hoog wordt gescoord in elke categorie vallen een aantal zaken op (Figuur 3.29). Interventies die qua opzet nog minder kansrijk zijn, scoren met name laag op *Collectiviteit*, wat verwijst naar het aantal personen met verschillende functies dat betrokken is bij de interventie. Ook wordt er lager gescoord op *Uitwisseling tussen betrokkenen* en *Theoretische onderbouwing*. Dit zijn dus factoren waar binnen de interventies aan gewerkt kan worden om de opzet van de interventies kansrijker te maken. Op *Gezamenlijk urgentiebesef* en *Passend bij doelgroep* wordt al hoger gescoord: deze factoren succesvolle uitvoering zijn dus al aanwezig. Bij de categorieën 'redelijk', 'aardig' en 'behoorlijk' kansrijk nemen de gemiddelde scores op alle factoren toe. De scores op *Collectiviteit* en *Uitwisseling tussen betrokkenen* blijven echter laag vergeleken met de andere factoren. Om de kansrijkheid van de interventies te verhogen, kunnen uitvoerders van interventies hier dus extra aandacht aan besteden. Interventies in de categorie 'zeer kansrijke opzet' scoren op alle factoren hoog. Hier zijn de factoren al aanwezig die succesvolle uitvoering mogelijk maken.

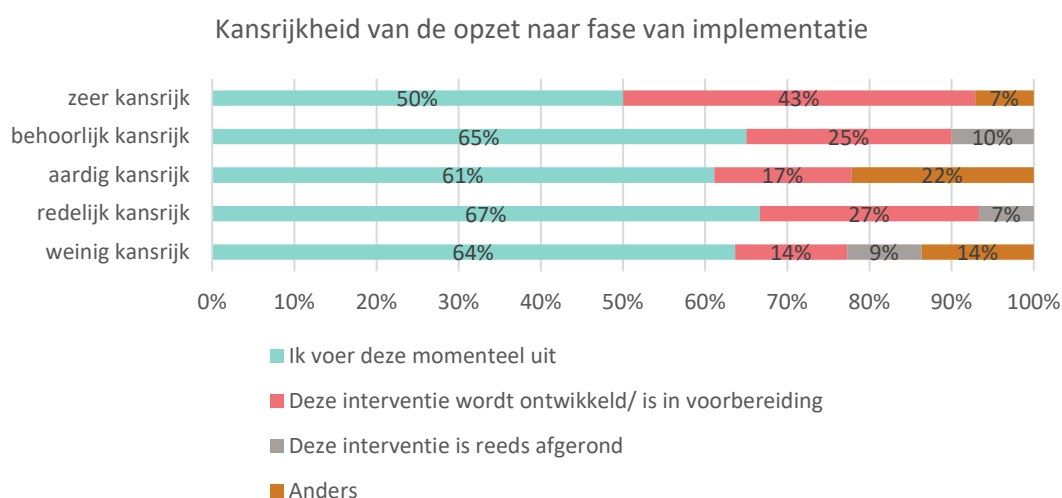
Figuur 3.29 Gemiddelde score op acht factoren van kansrijkheid per categorie kansrijkheid van de opzet

N=79

Laten we verder inzoomen op de kenmerken van de interventies die al zeer kansrijke tot minder kansrijke zijn om succesvol uit te voeren. Figuur 3.30 toont bijvoorbeeld de fase van implementatie voor de interventies. Het meest opvallend is dat van de interventies die zeer kansrijk zijn qua opzet de helft momenteel wordt uitgevoerd, maar ook 43% in voorbereiding is. Het lijkt erop dat bij de voorbereiding aandacht wordt besteed aan de factoren die bijdragen aan succesvolle uitvoering, waardoor deze interventies, hoewel ze nog niet lopen, een kansrijke opzet hebben.

Figuur 3.30 Fase van implementatie uitgesplitst naar categorie kansrijkheid van de opzet

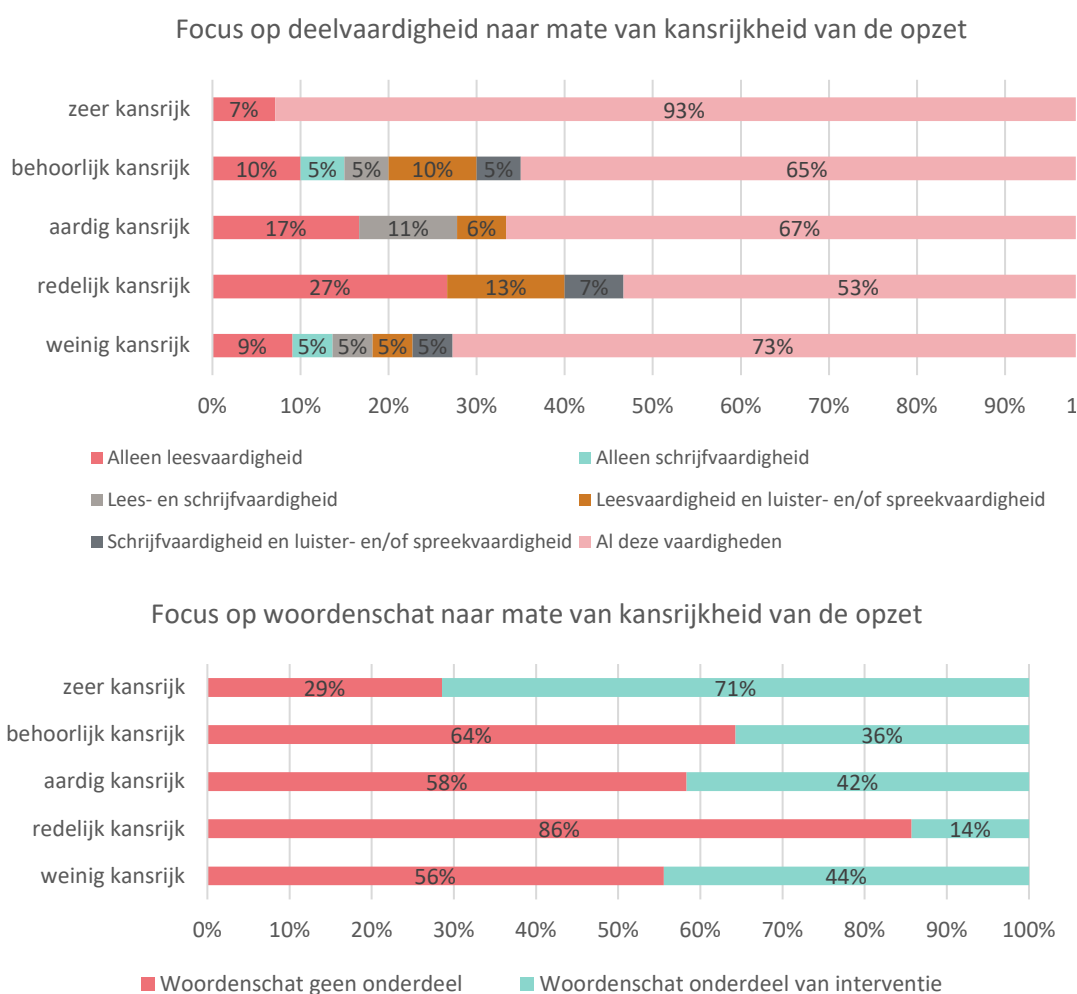

N=89

Waar richten de interventies op die minder kansrijke tot zeer kansrijk zijn qua opzet? Uit de bovenste grafiek van Figuur 3.31 valt op te maken dat interventies die kansrijk zijn, gefocust zijn op alle deelvaardigheden van taal. Interventies die nog minder kansrijk zijn

qua opzet focussen meer op losse vaardigheden. In de onderste grafiek van Figuur 3.31 is te zien dat de interventies die kansrijk zijn qua opzet ook expliciet focussen op het verbreden en verdiepen van woordenschat. Bij interventies die minder kansrijk is de focus op woordenschat een stuk minder aanwezig. De interventies waarvan de factoren voor succesvolle uitvoering aanwezig zijn, pakken dus verschillende taalvaardigheden en ook woordenschat geïntegreerd aan.

Figuur 3.31 Deelvaardigheden (boven) en focus op woordenschat bij interventies die zeer kansrijk en minder kansrijk zijn qua opzet

N=89,49

Wanneer we kijken naar de mate waarin de interventies kansrijk zijn qua opzet voor de verschillende categorieën interventies vallen een aantal zaken op. Ten eerste zijn de interventies die kansrijk zijn het vaak gecategoriseerd in de categorieën 'onderzoek' en 'taalbeleid'. Alle interventies in de categorie 'onderzoek' (n=4) en de helft van de interventies (n=2) die onder de categorie 'taalbeleid' vallen, behoren tot de categorie meest kansrijk qua opzet. Van de interventies die het meest kansrijk zijn, zijn er ook een aantal uit de categorie 'Taal en beroep integreren' (n=3) en specifieke NT2-trajecten (n=4). Ook één interventie gericht op leesbevordering behoort tot de interventies met de meest kansrijke opzet. Er is geen patroon te ontdekken voor de interventies die lager scoren op kansrijkheid van de opzet. Deze behoren tot alle categorieën (behalve de

categorie 'onderzoek'). Het lijkt erop dat wanneer een interventie een focus heeft op het taalbeleid van een school of wordt ondersteund door een onderzoek, er meer factoren van succesvolle uitvoering aanwezig zijn waardoor deze als geheel hoger scoren op kansrijkheid van de opzet.

3.5 Ervaren en verwachte opbrengsten

Vervolgens zijn de ervaren opbrengsten uitgevraagd, of de verwachte opbrengsten als de respondenten aangaven dat de interventie nog in een te vroeg stadium was om uitkomsten te kunnen zien. 55% van de respondenten gaf aan dat zij al opbrengsten ervoeren. Daarvan gaf 67% aan positieve resultaten te zien op de lees- en/of schrijfvaardigheden van de studenten. 84% gaf aan ook andere resultaten te ervaren. Dit waren bijvoorbeeld een groei in andere taalvaardigheden zoals woordenschat of spreekvaardigheid. Ook merkte een aantal respondenten op dat studenten meer de waarde van taal in de context van hun opleiding of beroep zien, wat de motivatie vergroot om aan taal te werken. Respondenten rapporteren ook dat studenten zelfverzekerder zijn over hun taalvaardigheden, zowel in de les als op de stage bij hun werkgever. Bij een aantal leesinterventies wordt gerapporteerd dat studenten meer plezier krijgen in het lezen van boeken en het bezoeken van een bibliotheek. Een selectie van de gerapporteerde opbrengsten:

"Studenten en docenten geven aan de woordenschat toeneemt. Ook werkgevers geven aan dat de schrijfvaardigheid [van studenten] sterker is."

"We merken dit wanneer studenten zich beter kunnen uitdrukken, zowel op papier als mondeling. Voor studenten is dit heel prettig!"

"De studenten zijn zich bewuster van de rol die taal speelt binnen hun beroep en dat motiveert. Ook ontwikkelen zij zich in de vaardigheden en zien wij dat de resultaten over het algemeen verbeterd zijn."

"Er worden veel meer vragen gesteld [door studenten] vergeleken bij vroeger. Ze doen actiever mee."

"Studenten die al jaren niet meer een boek hebben gepakt, zijn nu weer aan het lezen. Voorzichtig komt er bij een aantal studenten weer plezier in het lezen terug, doordat ze geen verplichte boekverslagen of leeslijst moeten doorwerken."

Voor 45% van de respondenten geldt dat hun interventie nog niet in het stadium zit dat er al resultaten gezien kunnen worden. Ze verwachten vooral resultaten te zien op het gebied van lees- of schrijfvaardigheden (80%), maar ook resultaten op andere gebieden, zoals motivatie, zelfvertrouwen, woordenschat, spreekvaardigheid, leesplezier en uiteindelijk hogere examencijfers en minder schooluitval of vertraging tijdens de opleiding.

Als laatste werd gevraagd of de respondent ook effecten ervaart van de interventie op collega's. Een aantal respondenten merkt op dat bij collega's die geen Nederlands geven,

het bewustzijn over hun rol bij het stimuleren van de taalvaardigheden groeit. Zo zijn ze zich bijvoorbeeld meer bewust van de vaktaal die studenten moeten leren. Ook merken deze collega's effecten in hun eigen lessen, doordat studenten meer vragen stellen, hun ingeleverde opdrachten van hogere kwaliteit zijn en er minder tijd verloren gaat in de les doordat de docent de opdracht moet uitleggen. Doordat deze vakdocenten zelf effecten ervaren, zijn ze ook meer betrokken in de uitvoering van de interventie, zeker wanneer ze het gevoel hebben goed ondersteund te worden in de uitvoering doordat er bijvoorbeeld passende materialen en werkvormen zijn ontwikkeld in de interventie. Een selectie van de opbrengsten:

"Doordat de docenten van de vakopleidingen zich meer bewust zijn/worden van taalbewust lesgeven en hierdoor anders zijn gaan lesgeven is de interactie met andere docenten en met studenten veranderd. Alles is meer positief."

"[Vak]collega's vinden de manier van werken prettig en merken dat producten nu veel beter worden ingeleverd. Dit levert hun ook weer tijd op in de lessen."

"Ik merk dat in de verschillende lagen binnen de school het bewustzijn groeit dat taal en leren onlosmakelijk verbonden zijn en dat we daar dus aandacht voor moeten hebben in alles dat we doen. Dat is een mooie basis om op verder te bouwen."

"[Vak]collega's zijn zich bewust dat taalvaardigheden in ieder les (en op elk moment) gestimuleerd en ontwikkeld kan worden. Ze ervaren dat ze meer handvatten krijgen om in een vakles hier aandacht aan te besteden. De weerstand ('ik geef een vak en ben geen taaldocent') is verdwenen. De manager heeft taalontwikkelen leren opgenomen in het jaarplan en faciliteert in tijd. Neemt dit ook mee in functioneringsgesprekken."

Een aantal respondenten merken ook op dat zij weinig effecten ervaren bij collega's, met name omdat de onderwijsconcepten in de interventie (bijvoorbeeld taalontwikkelen/taalbewust lesgeven) nog als moeilijk worden ervaren.

"[Opbrengsten op het niveau van collega's is] matig. Taalbewust lesgeven lijkt moeilijk te zijn voor vakdocenten."

"Collega's zijn enthousiast over de syllabus met rijke teksten, maar vinden werken met de Close Reading methode nog ingewikkeld."

"We moeten allemaal weer over onze lesstof nadenken, hoe we het aanbieden, op welk moment, wat nut en noodzaak is. Dan kan niemand meer op de automatische piloot werken."

4 Conclusies

4.1 Samenvatting

Dit onderzoek had als doel interventies op te halen die in het mbo ingezet worden op het stimuleren van de lees- en schrijfvaardigheden van studenten. 143 respondenten hebben de vragenlijst ingevuld. De vragenlijst werd voor 90 interventies volledig ingevuld. Van de ingestuurde interventies is vervolgens de kansrijkheid van de opzet bepaald aan de hand van acht factoren van succesvolle uitvoering. Informatie uit deze inventarisatie kan gebruikt worden om interventies verder te onderzoeken op aantoonbare effectiviteit en mogelijkheden te analyseren van het breder uitrollen van kansrijke, effectieve interventies. Zo draagt dit onderzoek bij aan het stimuleren van *evidence-informed* werken in het mbo. Het onderzoek had niet als doel de effectiviteit van de interventies te beoordelen. Dit is ook niet mogelijk op basis van de beschrijvingen die via de vragenlijst verkregen zijn. De effectiviteit van de interventies kan in vervolgonderzoek vastgesteld worden.

De hoofdvraag van dit onderzoek was: **Wat zijn kenmerken van interventies die mbo-instellingen inzetten om de lees- en schrijfvaardigheid van mbo-studenten te verhogen?**

Uit de inventarisatie bleek dat het grootste gedeelte van de interventies zich richtte op **meerdere (taal)vaardigheden**. Het ging in de interventies dus niet alleen om lees- of schrijfvaardigheden, maar om de combinatie van lees-, schrijf-, spreek- en luistervaardigheid. Ook bleek woordenschat bij een gedeelte van de interventies een plek te hebben. Qua inhoud lijkt het er dus op dat taalinterventies in het mbo niet specifiek op slechts één van de deelvaardigheden zijn gericht, maar op een combinatie. Op basis van een categorie-analyse kregen we diepgaander inzicht in de verschillende 'categorieën' interventies. Een derde van de interventies behoorde tot de categorie met een focus op het integreren van taal en beroep (32%). Een andere grote categorie was interventies gericht op specifiek NT2 (21%) of ondersteuning aan taalzwakke of meertalige studenten (17%). Ook was een aanzienlijk aandeel van de interventies specifiek gericht op leesbevordering (16%). De andere categorieën, zoals een focus op taalbeleid (4%), een interventie gekoppeld aan een onderzoek (4%), interventies waarin categorieën gecombineerd werden (3%) kwamen een stuk minder voor.

De **doelgroep** van de interventies was voornamelijk bol-studenten en in mindere mate bbl-studenten. De interventies waren vrij gelijk gespreid over de verschillende mbo-niveaus en bedrijfstakgroepen. Het was wel duidelijk dat een deel van de interventies specifiek gericht waren op NT2-studenten of op studenten die extra taalondersteuning nodig hadden (zoals taalzwakke studenten of meertalige studenten).

Wat betreft de **organisatie** van de interventies bleek dat met name taaldocenten betrokken waren. Als er meerdere betrokkenen waren, ging het meestal om een leidinggevende, onderwijskundige of beleidsmedewerker. Ook andere generieke of vakdocenten werden genoemd. In de meeste gevallen werd de interventie uitgevoerd door een groepje van maximaal vijf docenten. Wanneer er 1 tot 5 betrokkenen in totaal waren, was altijd de taaldocent betrokken. Wanneer het totaal aantal betrokkenen

toenam, werden ook de andere functies genoemd zoals de leidinggevende en andere docenten.

De betrokkenen voelen zich over het algemeen voldoende **gefaciliteerd** met name door de ondersteuning vanuit het management of de staf. Facilitering in geld of uren wordt iets minder vaak gerapporteerd. Het is wel zo dat wanneer betrokkenen zich sterk ondersteund voelen door leidinggevenden of staf, ze ook vaker rapporteren dat ze gefaciliteerd worden in geld of uren.

Uit eerder onderzoek (Groot et al., 2024) weten we dat interventies effectiever zijn wanneer ze aansluiten bij **betekenisvolle contexten** zoals de leefwereld van de student of de beroepscontext. Uit het onderzoek bleek dat bij vrijwel alle interventies de verbinding met betekenisvolle contexten werd gezocht. Dit gold met name voor de leerdoelen/leeractiviteiten en materialen. Bij het toetsen en examineren bleek het lastiger de verbinding te vinden.

Behalve een beeld schetsen van deze interventies, was het ook een doel inzicht te krijgen in hoe kansrijk de opzet van deze interventies zijn om succesvol uit te voeren. Voor de interventies is de **kansrijkheid van de opzet** aan de hand van acht factoren uitgevraagd die bijdragen aan succesvolle uitvoering. Deze factoren zijn: collectiviteit (verschillende betrokkenen), theoretisch onderbouwd, planmatig, gezamenlijk urgentiebesef, passend bij doelgroep, duidelijk voor betrokkenen uitwisseling tussen betrokkenen en leercultuur. De factoren *Gezamenlijk urgentiebesef*, *Passend bij doelgroep* en *Leercultuur* scoren voor veel interventies hoog. Dit zijn factoren die sterk bijdragen aan de initiële ontwikkeling van een interventie. *Theoretisch onderbouwd* en *Planmatigheid* scoren minder hoog, wat zou kunnen impliceren dat interventies meer zijn ontwikkeld vanuit de praktijkervaring van de onderwijsprofessionals dan vanuit een wetenschappelijke theorie. Zowel *Planmatigheid* als *Duidelijkheid voor betrokkenen* scoren wat lager, wat zou kunnen betekenen dat de werkwijze van de interventies niet altijd planmatig zijn uitgeschreven, waardoor niet alle betrokkenen duidelijk voor ogen hebben wat hun taak/rol is. De laagste scores zijn voor de factoren *Uitwisseling* en *Collectiviteit*. Dit kan suggereren dat bij de meeste interventies een beperkt aantal betrokkenen is, en dat de uitwisseling van informatie naar buiten hierdoor nog aandacht nodig heeft. Opvallend is dat interventies gekoppeld aan het taalbeleid van een school of een aanpalend onderzoek als zeer kansrijk qua opzet uit de bus komen. Het zou kunnen dat bij dit soort interventies meer voldaan wordt aan de acht factoren van succesvolle uitvoering, zoals bijvoorbeeld planmatigheid, waardoor deze hoger scoren op kansrijkheid.

Wanneer gevraagd werd naar **ervaren opbrengsten** waren respondenten veelal positief. Een groot deel gaf aan vooruitgang te zien ten aanzien van de lees- en/of schrijfvaardigheden. Daarnaast werden er ook neveneffecten gerapporteerd, zoals een ontwikkeling in andere taalvaardigheden. Een aantal respondenten noemde dat de motivatie van studenten om aan taal te werken groter was, of zat studenten zelfverzekender waren over hun taalvaardigheden.

4.2 Conclusie

Alles bij elkaar laten de bevindingen van dit onderzoek zien dat er veel initiatieven in het mbo zijn om de taalontwikkeling van studenten te bevorderen. De initiatieven verschillen veel in doelgroep, type en inhoud. Hieruit valt op te maken dat de interventies vaak pragmatisch, vanuit de praktijk worden opgezet. Wanneer een probleem met de taalvaardigheden van een bepaalde mbo-doelgroep wordt ervaren, zetten de onderwijsprofessionals zich in om een passende manier te vinden om deze groep te ondersteunen.

Opvallend is dat interventies die het meest kansrijk zijn qua opzet vaak onderdeel uitmaken van een onderzoek of onderdeel zijn van de ontwikkeling van taalbeleid op een instelling. Initiatieven als onderzoek en het opstellen van taalbeleid vragen vaak vragen vaak om een aanpak die breder is dan één opleiding. Hierdoor voldoet de interventie automatisch aan meer factoren van succesvolle uitvoering en scoort het hoger op de schaal van kansrijkheid van de opzet. Of deze interventies van hoge kwaliteit zijn of effectief valt niet uit dit onderzoek op te maken. Daarvoor is aanvullend effectiviteitsonderzoek nodig.

Voor de interventies die lager scoren op de schaal van kansrijkheid van de opzet betekent dit dat er stappen gezet kunnen worden om te kans te vergroten dat de uitvoering succesvol is. In dit onderzoek zegt de mate van kansrijkheid namelijk niets over de effectiviteit of de kwaliteit van de interventie. De interventies die laag scoren op de schaal kunnen heel effectief of van hoge kwaliteit zijn, en daarmee heel waardevol om uit te voeren. De acht factoren van succesvolle uitvoering kunnen gebruikt worden om de opzet van deze interventies door te ontwikkelen waardoor de kans toeneemt dat deze succesvol uitgevoerd wordt.

Gezegd moet worden dat, hoewel het aantal opgehaalde interventies groot is, dit onderzoek geen uitputtend overzicht kan geven van *alle* taalinterventies die in het mbo worden uitgevoerd. Het is veelzeggend dat er in vrij korte tijd zoveel initiatieven verzameld zijn. Dit doet vermoeden dat er mogelijk nog veel meer goede initiatieven zijn die niet zijn meegenomen in dit onderzoek. Deze inventarisatie geeft een breed beeld over wat er momenteel zoal in het mbo speelt op het gebied van het stimuleren van taalvaardigheden. Dit rapport kan dienen als inspiratie om binnen en tussen mbo-instellingen kennis uit te wisselen over wat er allemaal gedaan wordt om de taalvaardigheid van mbo-studenten te bevorderen.

4.3 Aanbevelingen

Deze inventarisatie van taalinterventies benadrukt dat er op veel verschillende manieren in het mbo gewerkt wordt aan het verbeteren van de taalvaardigheid van mbo-studenten. De bevindingen leiden tot een drietal aanbevelingen:

1. **Deel kennis over het stimuleren van taalvaardigheid in het mbo.** Het feit dat de interventies bij verschillende doelgroepen worden ingezet, op verschillende manieren en met verschillende inhoud geeft aan dat er in het mbo op veel verschillende manieren gewerkt wordt aan taalbevordering. Het verdient aanbeveling om instellingen over de uitkomsten van het onderzoek te informeren en te inspireren welke mogelijkheden er zoal zijn om te werken aan het verbeteren van de taalvaardigheid van studenten. Daarnaast is het aan te bevelen om instellingen te stimuleren om intern en extern kennis en ervaringen uit te laten wisselen.
2. **Ontwikkel de interventies door aan de hand van de acht factoren van succesvolle implementatie.** Er zijn veel waardevolle interventies verzameld. Het verdient aanbeveling om ook de interventies die op dit moment minder kansrijk zijn qua opzet, te stimuleren door te gaan met het ontwikkelen van de interventie zodat deze nog succesvoller uitgevoerd kunnen worden. De factoren die in dit onderzoek gebruikt zijn om mate van kansrijkheid van de opzet te bepalen, kunnen daarbij benut worden als houvast.
3. **Onderzoek de effectiviteit van taalinterventies in het mbo.** Het is onbekend of de interventies die heel kansrijk zijn, ook inhoudelijk effectief zijn. De bevindingen zijn gebaseerd op oordelen van de respondenten zelf. Het verdient aanbeveling om nader onderzoek te laten uitvoeren naar de effectiviteit van deze interventies.

Bronnen

- Denyer, D., Tranfield, D., & van Aken, J. E. (2008). Developing design propositions through research synthesis. *Organization Studies*, 29(3), 393-413.
<https://doi.org/10.1177/0170840607088020>
- Dijkgraaf, R. (2023). *Bijlage – Overzicht examinering van de basisvaardigheden Nederlands, rekenen en burgerschap in het mbo bij Kamerbrief versterking burgerschapsonderwijs – Actielijn 1 van de aanpak verbetering basisvaardigheden mbo*. Ministerie van OCW.
<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/beleidsnotas/2023/06/28/beslisnota-s-bij-versterking-burgerschapsonderwijs-actielijn-1-van-de-aanpak-basisvaardigheden-middelbaar-beroepsonderwijs-mbo/beslisnota-s-bij-versterking-burgerschapsonderwijs-actielijn-1-van-de-aanpak-basisvaardigheden-middelbaar-beroepsonderwijs-mbo.pdf>
- Groot, A., Houtkoop, W., Steehouder, P., & Buisman, M. (2015). *Taalniveaus op het mbo. De leesvaardigheid van Nederlandse mbo'ers in (inter)nationaal perspectief*. ECBO.
<https://ecbo.nl/onderzoekspublicatie/taalniveaus-op-het-mbo/>
- Groot, A., Bolle, T., van Meelis, I., & Wagemakers, S. (2020). *Taalbewust lesgeven op het mbo. Naar betere taalprestaties op mbo-entree en niveau 2*. Canon Beroepsonderwijs.
<https://canonberoepsonderwijs.nl/pedagogisch-didactisch/taalbewust-lesgeven-op-het-mbo/>
- Groot, A., Dood, C., & Gijsel, M. (2023). *Taalontwikkeling stimuleren in de beroepscontext*. ECBO/EN. <https://ecbo.nl/onderzoekspublicatie/taalontwikkeling-stimuleren-in-de-beroepscontext/>
- Groot, A., Voskamp, H., Wolf, M., van Drie, E. (2023). *Professionele achtergrond van mbo-docenten basisvaardigheden en burgerschap*. ECBO.
<https://ecbo.nl/onderzoekspublicatie/eindrapportage-professionele-achtergrond-van-mbo-docenten-basisvaardigheden-en-burgerschap/>
- Groot, A., Elderenbosch, M., Wolf, M., van Drie, E., & Reijnders, P. (2024). *Leesvaardigheid in het mbo. Literatuurstudie naar effectief leesonderwijs in het mbo*. ECBO. <https://ecbo.nl/onderzoekspublicatie/leesvaardigheid-in-het-mbo/>
- Herder, A., Jansen, I. (2022). *Schrijfvaardigheid onderbouw vo. Domeinbeschrijving ten behoeve van peilingsonderzoek in 2024*. SLO.
<https://www.slo.nl/zoeken/@21480/schrijfvaardigheid-onderbouw-vo>
- Inspectie van het Onderwijs (2021). *Peil.Schrijfvaardigheid einde (speciaal) basisonderwijs 2018-2019*. Inspectie van het Onderwijs.
<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/documenten/themaraapporten/2021/03/04/peil.schrijfvaardigheid-einde-speciaal-basisonderwijs>

- Inspectie van het Onderwijs (2024a). *Peil.Leesvaardigheid einde leerjaar 2 voortgezet (speciaal) onderwijs 2022-2023*. Inspectie van het Onderwijs.
<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs/leesvaardigheid-vo-en-vso>
- Inspectie van het Onderwijs. (2024b). *Sectorbeeld - De staat van het mbo. Staat van het onderwijs 2024*. Inspectie van het Onderwijs.
<https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/publicaties/2024/04/17/sectorbeeld--de-staat-van-het-mbo>
- Meelissen, M. R. M., Maassen, N. A. M., Gubbels, J., Van Langen, A. M. L., Valk, J., Dood, C., Derks, I., In 't Zandt, M., & Wolbers, M. (2023). *Resultaten PISA-2022 in vogelvucht*. Universiteit Twente. <https://doi.org/10.3990/1.9789036559461>
- Ministerie van OCW (2024). *Aandeel gediplomeerde studenten dat het referentieniveau heeft gehaald voor Nederlands*. OCW in cijfers. <https://www.ocwincijfers.nl/begroten-en-verantwoorden/sectoren/middelbaar-beroepsonderwijs/subdoel-kwaliteit-basisvaardigheden-onderwijs/aandeel-gediplomeerde-studenten-dat-het-getoetste-examenniveau-heeft-gehaald-cijfer-55-of-hoger-voor-nederlands-ce-en-ie-uitgesplitst-naar-opleidingsniveau-en-examenniveau>
- Van den Akker, J. (2003). Curriculum perspectives: An introduction. In J. Van den Akker, W. Kuiper, & U. Hameyer (Red.), *Curriculum landscapes and trends* (pp. 1-10). Kluwer Academic Publishers.
- Van Koeven, E., Kootstra, G.J., De Groot, A. & Schaafsma, F. (2018). Mbo-docenten Nederlands over hun vak. PlatformPraktijkontwikkeling.nl/ WOSO.
<https://plpo.nl/2018/02/27/mbo-docenten-nederlands-over-hun-vak/>
- Wertenbroek, E., Gortemaker, M., Schaper, N., de Vries, C., Swint, E., & Goedhart, D. (2016). *Mbo-hbo: dat is andere taal! Naar een doorlopende leerlijn taalvaardigheid Nederlands in de regio Rotterdam*. Hogeschool Rotterdam/ Thomas Moore Hogeschool/ Albeda/ Zadkine. <https://www.doorstroomprogrammarotterdam.nl/wp-content/uploads/2020/06/Mbo-hbo-Dat-is-andere-taal.pdf>

Bijlage 1 – Vragenlijst

Vragenlijst Onderzoek taalinterventies

Beste onderwijsprofessional, taalcoördinator,

Het ministerie van OCW wil graag weten wat mbo-instellingen (kunnen) doen om de taalvaardigheid van studenten te verbeteren. Daarom doet ECBO onderzoek naar interventies die mbo-instellingen inzetten buiten de lesmethode om met als doel de taalvaardigheid te stimuleren. Met een interventie bedoelen we een *theoretisch en praktisch weldoordachte, systematische aanpak voor ondersteuning*. Het doel van het onderzoek is om een lijst met kansrijke taalinterventies op te stellen, die het ministerie in een later stadium kan laten onderzoeken.

Uw input is cruciaal

Om in kaart te brengen welke activiteiten er in het mbo worden uitgevoerd om de taalvaardigheid van de studenten te stimuleren, hebben we **u** nodig. Alleen de onderwijsprofessionals in het mbo kunnen ons vertellen over taalinterventies die zij uitvoeren in het kader van taalstimulering.

Inhoud vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit ca. 30 vragen en duurt 15-20 minuten om in te vullen. De vragen gaan over de inhoud van de taalinterventie, wie de doelgroep is, wie er betrokken zijn bij de uitvoering en wat de (beoogde) opbrengsten zijn.

Slechts één betrokkene bij uw taalinterventie hoeft de vragenlijst in te vullen. Het is niet nodig dat meerdere betrokkenen de vragenlijst over dezelfde activiteit invullen.

Bent u betrokken bij meerdere verschillende taalinterventies? Vul dan eerst de vragenlijst in voor één taalinterventie. Aan het einde van de vragenlijst kunt u aangeven dat u de vragenlijst nogmaals wilt invullen voor een tweede interventie.

Wat levert het u op?

Door de vragenlijst in te vullen wordt uw taalinterventie bekend bij OCW. Het ministerie wil in een vervolgonderzoek kansrijke taalinterventies die in de praktijk goed werken in beeld krijgen en nader onderzoeken. Tijdens de onderzoeksperiode van dit vervolgonderzoek worden de kosten van de interventie door OCW vergoed. Aan het einde van de vragenlijst kunt u uw e-mailadres achterlaten. We sturen u dan een uitnodiging om uw interesse hiervoor kenbaar te maken. U ontvangt dan ook het eindrapport van het onderzoek zodra dat gepubliceerd is.

Uw gegevens worden verwerkt volgens de AVG-richtlijnen die per 25 mei 2018 van kracht zijn. Uw antwoorden worden veilig opgeslagen en anoniem verwerkt waarbij de informatie niet op uw persoon terug te leiden is. U start de vragenlijst door akkoord te geven op de toelichting dat u bent geïnformeerd over het doel van het onderzoek en de gegevensverwerking volgens AVG-richtlijnen.

- Ik ben geïnformeerd over het doel van dit onderzoek en ga akkoord met deelname aan dit onderzoek
- Nee, ik ga niet akkoord met deelname aan dit onderzoek

Als u vragen heeft over dit onderzoek kunt u contact opnemen met de projectleider, Annemarie Groot (annemarie.groot@ecbo.nl)

Introductie

Wij inventariseren wat mbo-instellingen doen om de taalvaardigheden van studenten te bevorderen.

1) Bij welke instelling werkt u?
[uit drop-down menu kiezen]

2) Bent u bekend met een interventie die wordt uitgevoerd binnen uw instelling met als doel de taalvaardigheid van studenten te verbeteren?

- Ja
- Nee > einde vragenlijst

3) Voert u deze interventie momenteel uit of heeft u deze reeds afgerond?

- Ik voer deze momenteel uit
- Deze interventie wordt ontwikkeld/ is in voorbereiding
- Deze interventie is reeds afgerond
- Anders

3b) Als bij vorige vraag 'Deze interventie is reeds afgerond' Wordt de interventie doorontwikkeld, uitgebreid of opnieuw ingepland?

- Ja
- Nee
- Anders

4) Op welke vaardigheid is uw interventie gericht? Kruis aan (meerdere opties mogelijk)?

- ☐ Leesvaardigheid
- ☐ Schrijfvaardigheid
- ☐ Luisteren > als alleen deze, einde vragenlijst
- ☐ Spreken > als alleen deze, einde vragenlijst

Blok 1: Context interventie

Dit blok gaat over kenmerken van de doelgroep van de interventie en hoe de uitvoering van de interventie is ingebed in de organisatie van de instelling.

Doelgroep

5) Bij welke doelgroep wordt uw interventie ingezet?

Kruis de leerweg aan: (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ BOL
- ☐ BBL
- ☐ Derde leerweg
- ☐ Anders, namelijk...

6) Kruis het niveau aan: (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Entreeniveau
- ☐ Niveau 2
- ☐ Niveau 3
- ☐ Niveau 4
- ☐ Anders, namelijk...

7) Wat is de leeftijd van de doelgroep? Kruis aan (meerdere antwoorden mogelijk)

- 16-25
- 26+

8) Wat is de taalachtergrond van de studenten die deelnemen? Vul het percentage in:

Aandeel studenten dat thuis voornamelijk Nederlands spreekt: %

Aandeel studenten dat thuis voornamelijk een andere taal spreekt: %

9) Wordt deze interventie bij 1 of meerdere opleidingen uitgevoerd?

- 1, namelijk...
- Meerdere

10) Bij welke bedrijfstakgroep/sector hoort de opleiding van de studenten die deelnemen?

Kruis aan (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Entree
- ☐ Specialistisch Vakmanschap
- ☐ Zakelijke Dienstverlening en Veiligheid
- ☐ ICT en Creatieve Industrie
- ☐ Mobiliteit, Transport, Logistiek & Maritiem
- ☐ Handel
- ☐ Voedsel, Groen en Gastvrijheid
- ☐ Zorg, Welzijn & Sport
- ☐ Techniek en Gebouwde Omgeving

11) Bij hoeveel klassen wordt de interventie uitgevoerd?

- 1 klas
- Meer dan 1 klas, namelijk

12) Vindt de interventie plaats tijdens: (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Het onderdeel Nederlands
- ☐ Andere generieke onderdelen
- ☐ Beroepsgerichte vakken
- ☐ Stage
- ☐ Anders, namelijk...

13) Toelichting:

[open vraag]

Intensiviteit:

14) Hoe lang is de looptijd van de interventie?

- Eén of enkele lessen
- Eén blok
- Meerdere blokken
- Een schooljaar
- Anders, namelijk...

Groepsvormen

15) In welke samenstelling werken studenten tijdens de interventie?

- Individueel
- In kleine groepjes in de klas/ stage
- Anders, namelijk...

Organisatie

16) Wie zijn er betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering van de interventie (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Taaldocenten
- ☐ Burgerschapsdocenten
- ☐ Rekendocenten
- ☐ SLB'er
- ☐ Vakdocenten
- ☐ Instructeurs
- ☐ Coördinator
- ☐ Teamleider
- ☐ Opleidingsmanager
- ☐ Collegedirecteur
- ☐ Beleidsmedewerker/ onderwijskundige/ staf
- ☐ Anders, namelijk...

17) Hoeveel medewerkers zijn er in totaal betrokken?

- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 20+

18) Hieronder volgen een aantal stellingen over de mate van facilitering. Geef aan in hoeverre u het met de stelling eens bent.

De uitvoering van de interventie wordt vanuit de organisatie op de volgende manieren gefaciliteerd

Matrix [zeer mee oneens, oneens, neutraal, mee eens, zeer mee eens, weet ik niet]

- Door uren vrij te roosteren voor ontwikkeling/ uitvoering
- Door geld vrij te maken voor extra inzet van personeel of materialen
- Door ondersteuning vanuit management of staf

Blok 2a: Kenmerken interventie

In dit blok stellen we vragen over de kenmerken van de interventie. We willen graag weten wat er gebeurt in de klas. Wat voor materialen worden er gebruikt? Hoe wordt er getoetst? Welke leeractiviteiten vinden er plaats? Wat is de leerinhoud en wat zijn de leerdoelen

19) In de interventie wordt:

- taal gekoppeld aan de beroepscontext (denk aan bijvoorbeeld een schriftelijke overdracht, bericht aan klant of het lezen van werkinstructies, voorschriften of berichten van klanten/ collega's)
- taal gekoppeld aan de leefwereld van de student (qua maatschappelijke onderwerpen, studieloopbaan en/of interesses)
- Beide
- In onze interventie verbinden we taal niet specifiek aan betekenisvolle contexten voor de student

Materialen

Als bij 19 'taal gekoppeld aan de beroepscontext':

20a) In de interventie gebruiken we materialen die gaan over contexten die passen bij het beroep (denk bijvoorbeeld aan het lezen van vakbladen of het schrijven van berichten voor klanten/collega's)

[Zeer mee oneens, mee oneens, neutraal, mee eens, zeer mee eens, weet ik niet]

Als bij 19 'taal gekoppeld aan de leefwereld van de student (qua maatschappelijke onderwerpen, studieloopbaan en/of interesses)

20b) In de interventie gebruiken we materialen die passen bij de leefwereld van de student (qua maatschappelijke onderwerpen, studieloopbaan en/of interesses).

[Zeer mee oneens, mee oneens, neutraal, mee eens, zeer mee eens, weet ik niet]

Als 19 'beide' > beide vragen 20a en 20b

Ongeacht antwoordoptie bij 19:

20c Hoe zijn betekenisvolle contexten (zoals de beroepscontext en/of leefwereld van de student) gekoppeld aan de materialen die gebruikt worden in uw interventie?

[open vraag]

Toetsen en examineren

Als bij 19 'taal gekoppeld aan de beroepscontext':

21a) In de interventie toetsen/examineren we op een manier die past bij de beroepscontext (bijvoorbeeld door in de toets/ het examen gebruik te maken van situaties en materialen die voorkomen in het beroep)

[Zeer mee oneens, mee oneens, neutraal, mee eens, zeer mee eens, weet ik niet]

Als bij 19 'taal gekoppeld aan de leefwereld van de student (qua maatschappelijke onderwerpen, studieloopbaan en/of interesses)

21b) In de interventie toetsen/examineren we op een manier die past bij de leefwereld van de student (qua maatschappelijke onderwerpen, studieloopbaan en/of interesses)

[Zeer mee oneens, mee oneens, neutraal, mee eens, zeer mee eens, weet ik niet]

Als 19 'beide' > beide vragen 21a en 21b

Ongeacht antwoordoptie bij 19:

21c Hoe zijn betekenisvolle contexten (zoals de beroepscontext en/of leefwereld van de student) gekoppeld aan de manier van toetsen/examineren in uw interventie?

[open vraag]

Leerdoelen, leerinhoud en/of leeractiviteiten

Als bij 19 'taal gekoppeld aan de beroepscontext':

22a) In de interventie worden leerdoelen, leerinhoud en/of leeractiviteiten ingevuld op een manier die past bij het beroep (bijvoorbeeld: leerdoel = leren schriftelijk communiceren met de klant, leerinhoud = correct een helder bericht kunnen formuleren, leeractiviteit: in een klein groepje discussiëren over een bericht voor de klant)

[Zeer mee oneens, mee oneens, neutraal, mee eens, zeer mee eens, weet ik niet]

Als bij 19 'taal gekoppeld aan de leefwereld van de student (qua maatschappelijke onderwerpen, studieloopbaan en/of interesses)

22b) In de interventie worden leerdoelen, leerinhoud en/of leeractiviteiten gekoppeld aan de leefwereld van de student (qua maatschappelijke onderwerpen, studieloopbaan en/of interesses)

[Zeer mee oneens, mee oneens, neutraal, mee eens, zeer mee eens, weet ik niet]

Als 19 'beide' > beide vragen 22a en 22b

Ongeacht antwoordoptie bij 19:

22c Hoe zijn betekenisvolle contexten (zoals de beroepscontext en/of leefwereld van de student) gekoppeld aan de leerdoelen, leerinhoud en/of leeractiviteiten van uw interventie?

[open vraag]

Blok 2b: Kenmerken interventie

23) Hieronder volgen een aantal stellingen. Geef aan in hoeverre u het eens bent met de stellingen

Matrix [zeer mee oneens, oneens, neutraal, mee eens, zeer mee eens, weet ik niet]

- De interventie is gebaseerd op (wetenschappelijke) literatuur
- Er is sprake van een systematische benadering (er is bijvoorbeeld een projectplan waarin de uitvoering en doelen van de interventie beschreven staan)
- Alle betrokkenen ervaren een gemeenschappelijk probleem, waar de interventie een oplossing voor is.
- De interventie is afgestemd op de specifieke kenmerken van de doelgroep.
- De interventie sluit aan bij de kennis en vaardigheden van alle betrokkenen
- Er zijn regelmatige overlegmomenten waarin betrokkenen hun ervaringen met de interventie kunnen uitwisselen
- Er is een cultuur waarin betrokkenen elkaar vragen durven te stellen over de interventie

Blok 3: Opbrengsten van de interventie

In dit blok worden ervaren of beoogde opbrengsten van de interventie in kaart gebracht

24) Ervaren u of andere betrokkenen momenteel al effecten van de interventie bij studenten?

- Ja
- Nee, daar is het nog te vroeg voor

24b) Als ja: Op welke gebieden ervaart u effecten? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ lees- of schrijfvaardigheid
- ☐ Anders, bijvoorbeeld motivatie, leerhouding, zelfverzekerdheid van de student, etc. [open voor toelichting]

24c) Als nee, daar is het nog te vroeg voor:

Op welke aspecten verwacht u effecten te zien bij studenten? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ lees- of schrijfvaardigheid
- ☐ Anders, bijvoorbeeld motivatie, leerhouding, zelfverzekerdheid van de student, etc. [open voor toelichting]

25) Ervaart u momenteel al effecten van de interventie bij uw collega's? Zo ja, bij wie en op welke manier?

[open vraag]

Achtergrondgegevens

Rol

26) Welke functie heeft u?

- docent Nederlands
- Andere docent generieke onderdelen
- Docent beroepsgericht vak
- Teamleider/ opleidingsmanager/ collegedirecteur
- Beleidsmedewerker
- Anders, namelijk: ...

27) Wordt er binnen uw instelling nog een andere interventie uitgevoerd met als doel de taalvaardigheid van studenten te verbeteren, buiten de reguliere lesmethode om?

Als u op 'Ja' drukt worden alle vragen opnieuw gepresenteerd zodat u die voor de 2e interventie kan invullen.

- Ja > terug naar vraag 2

Bijlage 2 – Overzicht interventies

Onderstaande tabel toont een overzicht van de verschillende interventies die zijn opgehaald met de vragenlijst. De interventies zijn aan de hand van de antwoorden op open vragen gecodeerd en vervolgens thematisch gecategoriseerd. Voor sommige interventies was het niet mogelijk of lastig om uit de antwoorden op de open vragen te intervenie te kunnen beschrijven. De beschrijvingen variëren hierdoor in mate van detail.

Categorie	Beschrijving interventie
1. Focus integreren taal en beroep	Een training aan docenten gericht op inclusieve vakdidactiek om beroepstaalvaardigheid te versterken
	Inzet van beroepsgerichte materialen
	Interventie taalbewust lesgeven waarin koppels van taal-vakdocenten samenwerken
	Aandacht voor woordenschat bij alle vakken
	Alle vaardigheden beroepsgericht aanbieden in het vak Nederlands en een portfolio bijhouden.
	Nieuw curriculum Nederlands met lesmodules
	Modules met Nederlands en Engels geïntegreerd in reële praktijksetting.
	Projectonderwijs a.d.h.v. een thema met aandacht voor functionele taalvaardigheid.
	Gericht op het maken van goede verslagen bij zowel Nederlands als beroepsgerichte vakken.
	Interventies om taal en de beroepscontext te koppelen
	Boeken lezen voor een leesproject en een lijst met vaktermen opgesteld die centraal staan per opleiding
	Taal geïntegreerd in beroepsgerichte module zakelijke communicatie
	In elke (vak)les expliciet aandacht voor NT2 en een paar keer per jaar teambijeenkomst waarin we ons richten op het stimuleren van de NT2-verwerving
	Aandacht voor vaktaal bij beroepsgerichte vakken met name bij NT2-studenten
	De interventie is gericht op professionalisering en inspiratie van alle docenten
	De implementatie van taalgericht vakonderwijs: het hele team geeft bij alle vakken aandacht aan taalvaardigheid
	Inclusief taal-en cultuurbeleid bij alle onderdelen (onder meer workshop Taalontwikkeland lesgeven (TOL) voor docenten
	Samenwerking tussen taal- en vakdocenten

Categorie	Beschrijving interventie
	Projectonderwijs waarin taal en vak geïntegreerd zijn (ingeleverde opdrachten worden niet alleen op technische inhoud maar ook op taal beoordeeld)
	Studenten doen een presentatie voor een vak. Deze wordt in de les NL voorbereid. Beoordeling is voor NL en voor vak
	Woord van de week, samen opgezet en eigen ontwikkeld lesmateriaal
	Binnen de beroepsgerichte vakken voeren we taalgerichte activiteiten uit
	Nederlands geïntegreerd in beroepsvak
	Taalbewust lesgeven in koppels van taal- en vakdocenten
	Integreren van taal- en beroepsonderwijs door naar elkaar te verwijzen en aan te vullen.
	TOL binnen hele team; wordt regelmatig besproken en uitgevoerd
2. Focus op leesbevordering	Inrichten schoolbibliotheek
	Aandacht voor lezen van teksten bij het vak Nederlands (met boeken van de bieb)
	Boeken lezen met verwerkingsopdracht bij het vak Nederlands
	Syllabus met rijke teksten die bij het vak Nederlands gebruikt worden
	Aandacht voor lezen in de klas tijdens het vak Nederlands bij Entree
	Stimuleren van lezen van boeken door passende boeken aan te bieden en erover te spreken bij het vak Nederlands
	Leesbevordering d.m.v. een boekencollectie bij het vak Nederlands
	Bibliotheekbezoek stimuleren en boeken in de school aanbieden
	Boeken lezen voor een leesproject en een lijst met vaktermen opgesteld die centraal staan per opleiding.
	Aandacht voor lezen van teksten en boeken passend bij de studenten
	Bezoek aan de bieb tijdens het vak Nederlands en verdiepen in taalactiviteiten die studenten uit kunnen voeren met kinderen (in het kader van hun opleiding)
	Extra aandacht voor lezen tijdens de les Nederlands. Aparte mbo 2-opleiding voor NT2-studenten
	Kleine schoolbibliotheek
	Methode Boekstart van de bibliotheek gericht op ontwikkeling van leesbegrip bij studenten
3. Ondersteuning/ bijles aan taalzwakke of	Inloophmoment voor studenten die moeite hebben met bijvoorbeeld taal
	Een taal- en rekencentrum voor alle studenten van het hele College
	Extra les voor studenten die ondersteuning nodig hebben

Categorie	Beschrijving interventie
meertalige studenten	Ondersteuningsklas op school of op de werkplek
	Bijles voor (NT2-)studenten
	Bijles voor alle studenten (vraaggericht)
	Bijles voor studenten
	Bijles voor alle mbo-2-studenten
	Extra uren Nederlands
	Extra ondersteuning voor alle studenten als ze dat nodig hebben
	Extra taalondersteuning bij Nederlands en beroepsgerichte vakken
	Extra uur Nederlands
4. Focus op taalbeleid van gehele instelling	Extra uren Nederlands
	Schoolbrede taalaanpak waarin alle docenten geschoold worden in taalbewust beroepsonderwijs
	Opleidingsspecifiek taalbeleid. Een teambrede interventie met de focus op het handelen van docenten
	Taalbeleid met gerichte interventies door de hele school
	Inclusief taal-en cultuurbeleid bij alle onderdelen (onder meer workshop TOL voor docenten)
5. Interventie gekoppeld aan onderzoek	Taalbeleid: integratie van taal in de beroepsgerichte vakken
	Onderzoek i.h.k.v. meertaligheid naar interventies die beroepstaalvaardigheid bevorderen
	Onderzoek naar ondersteuningsbehoefte van NT2-studenten
	Onderzoek onder meertalige studenten met een anderstalige achtergrond. Specifieke inhoud van het onderzoek moet nog worden vastgesteld.
6. Specifiek NT2-traject	Onderzoek om basisvaardigheden te integreren in beroepsonderwijs
	Keuzedelen met extra taal voornamelijk gericht op NT2
	Taalmaatjesproject. Nederlandse studenten gaan met de anderstalige studenten aan de slag a.d.h.v. een leervraag van de anderstalige student.
	Specifiek gericht op doorstroom ISK-studenten naar mbo
	Aangepast Entree-traject met aandacht voor taal, rekenen en studievoordigheden
	Keuzedelen met extra taal voornamelijk gericht op NT2.
	Voortraject met oriëntatie op een beroep in de zorg, taalvaardigheid, digitale vaardigheid, werknemersvaardigheden.

Categorie	Beschrijving interventie
	Taalmaatjesproject
	Taalmaatjesproject tussen maatschappelijke zorg en Entree
	Zelfstandig leren van woorden in de vorm van woordtrainers (voor NT2-studenten)
	Bijles voor NT2-studenten, zowel in de les als erbuiten
	Een NT2-programma voor studenten zonder Nederlandse achtergrond en daarin wordt ook de stage betrokken
	Keuzedeel NT2-studenten
	Extra aandacht voor lezen tijdens de les Nederlands. Aparte mbo 2-opleiding voor NT2-studenten
	Bijles voor NT2-studenten
	Specifiek voor NT2-studenten
	Een extra week onderdompeling in taal voor NT2-studenten